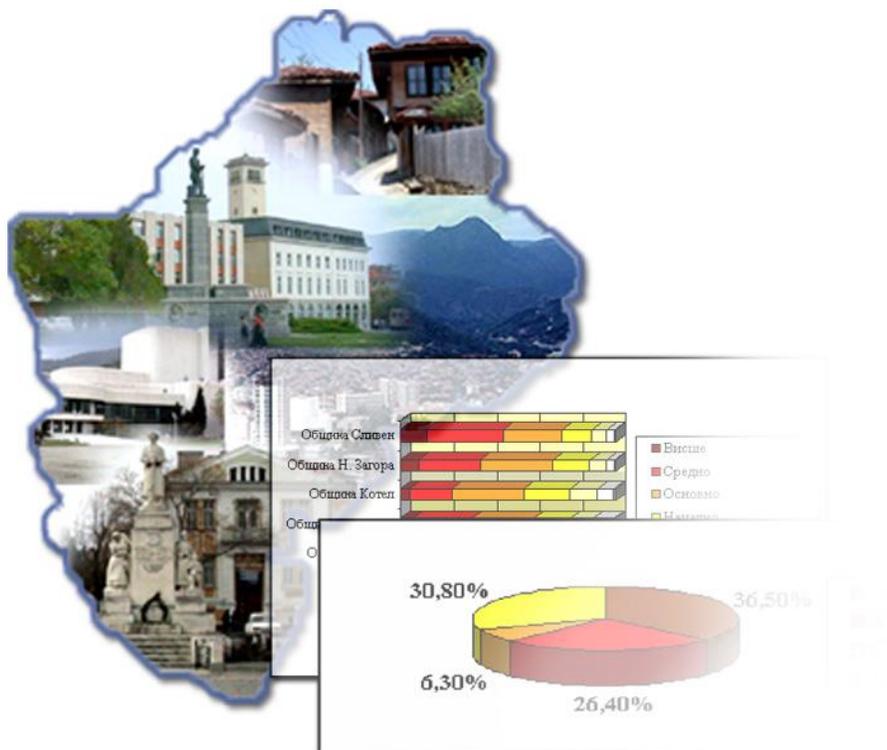

Утвърждавам: /П/

МИНЧО АФУЗОВ
Областен управител
на област Сливен

Стратегия на област Сливен за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030)

август 2022 г.

СЪДЪРЖАНИЕ:

I.	<u>Въведение</u>	3
II.	Анализ на ситуацията в област Сливен	4
	<u>Анализ по сектори:</u>	5
	1. <u>Образование и обучение</u>	5
	2. <u>Здравеопазване</u>	14
	3. <u>Жилищни условия</u>	22
	4. <u>Заетост и социално включване</u>	31
	5. <u>Върховенство на закона и антидискриминация</u>	34
	6. <u>Култура и медии</u>	38
III.	<u>Визия</u>	40
IV.	<u>Стратегическа цел</u>	40
V.	<u>Водещи принципи и хоризонтални аспекти при изпълнението:</u>	41
VI.	<u>Приоритети:</u>	43
	1. <u>Образование и обучение</u>	43
	2. <u>Здравеопазване</u>	45
	3. <u>Жилищни условия</u>	47
	4. <u>Заетост</u>	48
	5. <u>Върховенство на закона и недискриминация</u>	50
	6. <u>Култура и медии</u>	53
	7. <u>Овластяване на ромската жена</u>	55
VII.	Институционална рамка и механизъм за изпълнение на интеграционните политики	55
VIII.	<u>Заклучение</u>	57

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Стратегия на област Сливен за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030), наричана по-нататък Стратегията, е рамков документ, който задава насоките за изпълнение на политиките за социално-икономическо приобщаване и участие на ромите на областно ниво. Стратегията отчита научените уроци и надгражда постигнатото в периода на изпълнение на Стратегия на област Сливен за интегриране на ромите (2012-2020). Тя е приета в изпълнение на Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030), приета с Решение на Народното събрание на 05.05.2022 г.

Следвайки Националната стратегия, в настоящия документ терминът „роми“ се използва като общ термин. Той включва групи от хора, които имат повече или по-малко сходни, но не едни и същи културни и социални характеристики. Самоопределянето им също може да бъде различно. В България трайна тенденция е част от хората, които околното население възприема като роми, да се самоопределят като българи, турци, румънци и т.н. Не всички роми са обект на социално изключване, но всички те могат да станат обект на дискриминация и да бъдат лишени от права. Стратегията прилага общ и целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход и не изключва оказването на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.

Водещият стратегически документ при разработването на Стратегията е Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030)

За постигане на дългосрочната цел за осигуряване на ефективно равенство и намаляване на различията между ромите и останалата част на населението, в Стратегията са заложили три хоризонтални цели в областта на равенството, приобщаването и участието и четири секторни цели в областта на образованието, здравеопазването, жилищните условия и заетостта.

Стратегия на област Сливен за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) е изработена в резултат на партньорство между отговорните институции и гражданския сектор, в частност ромски неправителствени организации. Тя кореспондира с международни стандарти в областта на правата на човека и правата на лица, принадлежащи към малцинствата, към които Република България се е присъединила.

Настоящият документ се приема за период до 2030 г. включително. Оперативното изпълнение на Стратегията на област Сливен за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) се осъществява чрез Общинските планове за действие (ОПД).

След 2030 г. Стратегията ще може да бъде продължена, допълнена или изменена, в зависимост от постигнатите резултати и евентуалните промени, които биха могли да настъпят в Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030).

II. АНАЛИЗ НА СИТУАЦИЯТА В ОБЛАСТ СЛИВЕН

По официални данни на Националния статистически институт /НСИ/ към 31.12.2021 г. населението на област Сливен е 180 058. Сравнено с Преброяване на населението и жилищния фонд в Република България 2011 г. (197 473 души), то намалява със 17 415 души, а сравнено с Преброяването през 2001 г. (218 474 души), намалява с 38 416 души. В периода 2019 – 2021 г., както на областно ниво, така и във всички общини от областта, населението бележи спад. В разпределението на населението на общинско ниво съществува ясно изразен дисбаланс между община Сливен и останалите общини. Населението на община Сливен е 115 241 (към 31.12.2021 г.). Сред другите общини от областта с относително по-голям брой население е Нова Загора (34 041 души), а общините Котел (17 654 души) и Твърдица (13 122 души) са с най-малък брой.

Област/ общини	Общо			В градовете	В селата
	Към 31.12.2021	Към 31.12.2020	Към 31.12.2019	Към 31.12.2021	Към 31.12.2021
обл. Сливен	180 058	182551	184119	117 394	62 664
Котел	17 654	17887	17980	4 924	12 730
Н. Загора	34 041	34758	35290	19 562	14 479
Сливен	115 241	116666	117579	83 740	31 501
Твърдица	13 122	13240	13270	9 168	3 954

Източник: НСИ

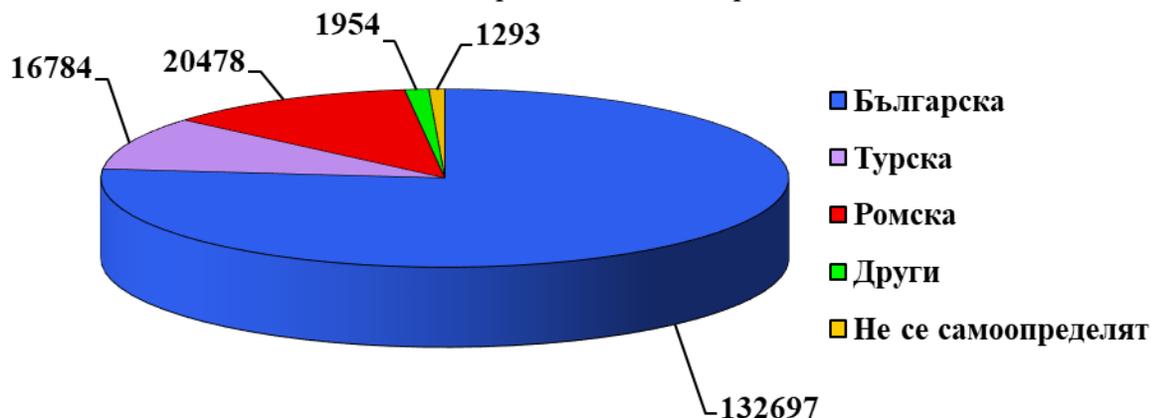
Прогнозните стойности на Националния статистически институт за област Сливен са до 2080 година населението да достигне 165 671 човека, като от тях 83 038 ще бъдат мъже, а 82 633 жени. Краткосрочната прогноза до 2030 година, за периода на настоящата Стратегия, също не е добра. Очаква се населението на област Сливен да достигне 178 847 човека, от тях 87 190 мъже и 91 657 жени, което означава, че за десет години ще намалее с близо 7 500 човека. Наблюдава се отрицателен естествен прираст от -9 % за областта през 2021 г. по данни на НСИ.

Възрастовата структура на населението в областта е предимно от регресивен тип, тъй като относителният дял на хората в над трудоспособна възраст (41 331 души) е по-голям от този в под трудоспособна възраст (35 817 души) по данни на НСИ към 31.12.2021 г. Въпреки това трябва да се изтъкне фактът, че област Сливен е с най-висок процент младо население в страната. В края на 2020 година децата до 15 години в областта са били 33 823, или 18,5% от общия брой на населението при 14,4% за страната.

Населението на област Сливен се характеризира с многообразния си етнически състав: българи, роми, турци и др., като дялът на малцинствата значително превишава този за страната: 22,6% срещу 14,4%¹. От отговорилите на въпроса за самоопределяне общо 173 206 души, 132 697 души (76,6%) се самоопределят като българи, 20 478 (11,8%)

¹ Данните за етническата структура са за лицата, отговорили на доброволния въпрос за самоопределяне по етническа група по време на Преброяване на населението и жилищния фонд в Република България 2011. В съответствие с проекта на Национална статистическа програма, първи окончателни данни от Преброяване 2021 ще бъдат представени и публикувани след 1 октомври 2022 година.

- като роми, 16 784 (9,7%) – като турци, 1 954 (1,1%) – като други. Затова като цяло област Сливен може да се смята за типичен район на концентрация на етнически малцинства.

Източник: НСИ

По отношение на териториалното разпределение по общини ромите са силно концентрирани в община Котел, където по официални данни ромското население има най-голям относителен дял в цялата страна (26,7%). В община Твърдица населението от ромски произход е над 16%. По неофициални данни и наблюдение на различни индикатори към отделни публични институции ромското население в общината достига до 30% от населението. В община Сливен то е над 11%, а в община Нова Загора - над 4%.

Анализ по сектори:

1. Образование и обучение

Образованието е важен фактор за икономическия растеж в една държава и за просперитета на всеки индивид. Образователното равнище на населението характеризира косвено качеството или средното равнище на уменията на населението като индикатор за човешкия потенциал на страната.

През учебната 2020/2021 г. системата на предучилищното и училищното образование в област Сливен включва 61 детски градини, 68 училища, 2 центъра за подкрепа за личностно развитие, 2 центъра за специална образователна подкрепа и РЦППО. В община Нова Загора детските градини са с една по-малко спрямо 2019/2020 учебна година.

Данните от последните 5 учебни години показват, че броят на децата в детските градини в областта е относително постоянен с изключение на учебната 2017/2018 година, когато е значително по-нисък от останалите години. Отчита се намаляване на броя на децата в детските градини в община Нова Загора и ръст на обхванатите в детска градина в община Сливен.

Нетният коефициент на записване на децата в детските градини в областта за учебната 2019-2020 година е 64.4%, спрямо предходната учебна година е намалял с 0.4 пункта и с 0,8 пункта спрямо 2017-2018 учебна година /по данни на НСИ/. Той е значително по-нисък от средния за страната (78.7%) и продължава да е с най-ниска стойност сред всички области през последните години.

Община	Брой детски градини	Брой групи 2020/2021	Брой деца в детски градини					Брой Училища	Брой паралелки (2020 / 2021)	Брой ученици в училищата				
			2016/2017 уч. г.	2017/2018 уч. г.	2018/2019 уч. г.	2019/2020 уч. г.	2020/2021 уч. г.			2016/2017 уч. г.	2017/2018 уч. г.	2018/2019 уч. г.	2019/2020 уч. г.	2020/2021 уч. г.
	2020/2021													
Община Сливен	28	137	3433	3325	3485	3 487	3503	38	679	15078	14893	14962	14300	14686
Община Н. Загора	20	39	867	856	836	798	800	14	174	3843	3756	3668	3488	3383
Община Котел	6	18	351	332	329	329	335	11	139	1978	1751	1770	1715	1682
Община Твърдица	6	25	568	545	575	541	577	5	85	1763	1712	1736	1733	1696
Общо за областта	61	219	5219	5058	5214	5155	5215	68	1077	22662	22112	22176	21236	21447

Броят на **училищата** в област Сливен намалява. За последните десет години /до учебната 2016 – 2017 година/ са закрити 18 училища. Към началото на 2018-2019 уч. година училищата отново са по малко, три училища са закрити – по едно в общините Сливен, Нова Загора и Котел. В община Сливен това е Социално-педагогическият интернат в с. Драгоданово. Като цяло намалелият брой учебни заведения се отнася за средните училища. Броят на специализираните училища и професионални гимназии се запазва постоянен.

През петгодишния период, проследен в таблицата, се наблюдава намаляване на броя на учениците в училищата на областта. Намаляването е характерно и за четирите общини.

В началото на учебната 2020/2021 г. учебни занятия се водят в 68 училища, като броят на учениците в тях е 21447. В сравнение с предходната 2019/2020 учебна година броят им се увеличава с 211, а спрямо 2018/2019 учебна година учениците намаляват със 729.

На 15.09.2021 г. са постъпили в училище общо 23846 деца и ученици от 5 г. до XII клас, от тях:

- 3486 са децата в подготвителни групи в училища и ДГ;
- 20360 са учениците от I до XII клас;
- първокласниците на първия учебен ден са 1995.

Причините за вариацият брой на децата в полудневните групи към училищата и на учениците основно са протичащите механични процеси и естественото движение на населението.

Поради това, че липсва статистика относно етническия състав на обхванатите в образованието, точни данни за **необхванатите в образователната система деца от ромски произход** не може да се посочи. Експертите на областно ниво отчитат, че основната част от отпадащите и необхванатите в образователната система деца и ученици са от ромски произход.

От средата на 2018 г. действа **Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и задържане на децата и учениците в образователната система**, в изпълнение на който екипи от представители на различни институции осъществяват обходи по адреси на децата и учениците в задължителна предучилищна и училищна възраст, които не посещават образователна институция или са в риск от отпадане.

По данни за област Сливен от Регионално управление на образованието и Информационната система за реализация на Механизма за обхват към края на месец март 2021 г.:

- През учебната 2021/2022 година на територията на област Сливен са сформирани 57 екипа за обхват. Общият брой на участниците в тях е 609.

- Съгласно информационната система за реализация на механизма обект на екипите за обхват са 5216 деца и ученици на възраст между 5 г. и 16 г., от тях 3992 са посещавани от екипите за обхват през предходни учебни години и за по-голямата част от тях е установено, че са в чужбина.

- От началото на месец септември 2021 г. до края на март 2022 г. екипите за обхват са посетили 7761 деца и ученици, от които отпаднали или незаписани са 4581, а останалите 3080 са учащи, в риск от отпадане.

- За обходените и отпаднали ученици /4581/ екипите за обхват са установили, че 2573 от тях са в чужбина. За останалите /2008/ или не са открити на адрес или не посещават образователна институция поради незаинтересованост от страна на родителите.

Като резултат от направените обходи в област Сливен и по експертно мнение на участниците в Механизма за обхват, е установено, че голяма част от децата и учениците, които системата разпознава като необхванати, са трайно извън страната с родителите си, но понеже имат постоянен адрес и в България, информация за тях се подава от ГРАО и те стават част от Информационната система.

- От подадени от образователните институции данни броят на отпадналите ученици само през учебната 2021/2022 година е 754.

По време на посещенията на адрес и на работата с родителите и семействата на отпадналите деца и ученици екипите за обхват са установили причините за отпадането им, а именно:

224 от отпадналите деца и ученици са заминали със семействата си в чужбина. Директорите на образователни институции споделят, че в началото на извънредната обстановка, обявена на 13.03.2020 г. голям брой семейства с децата си са се завърнали от чужбина и същите са били записани в образователните институции в областта. През следващата 2021 г. се е наблюдавала обратната тенденция – все по-голям брой семейства, заедно с децата емигрират в чужбина;

332 не посещават училище, поради незаинтересованост на родителите;

49 са отпаднали поради трудова миграция на семействата в страната. По-голямата част от тези ученици също работят;

63 ученици са отпаднали поради ранни бракове или съжителстване на семейни начала.

Като причини за ранните бракове се посочват:

– икономически – с ранните женитби и появата на деца се осигуряват допълнителни доходи под формата на семейни помощи за отглеждане на деца и семейни помощи за безработица и липса на доходи;

– традиции на затворената общност – голяма част от родителите, допуснали децата им да съжителстват на семейни начала в ранна възраст, обясняват това с традициите на общността и това, че на определена възраст те трябва да поемат част от ангажиментите по прехранване на семейството и отглеждането на по-малките деца;

– нисък родителски капацитет – В тези затворени общности има представители на последните поколения, които са без образование и/или неграмотни, липсва родителски контрол относно посещаемостта и отговорното отношение на техните деца към образователния процес. В голяма част от случаите родителите са в чужбина или в друго населено място на сезонна работа, децата са оставени за отглеждане при близки и

роднини, където контролът е силно занижен. Не са редки случаите, когато децата са оставени сами да се отглеждат с помощта на по-големите деца в семейството.

– Отпадането от образователната система поради ранен брак касае предимно момичета на възраст 13 – 14 години и по-рядко момчета на 14 – 15 години.

Като цяло, основни причини за отпадане на ученици от училищата в област Сливен са:

- Миграцията на родителите - заминаване на ученици в чужбина заедно с родителите или учениците се отглеждат от роднини, които не са в състояние да упражняват ефективен контрол; преместване на ученици в други населени места.

- Социално-икономически причини: ниски доходи на родителите, неприемливи битови условия; безработни родители; децата остават в къщи да се грижат за по-малките деца в семейството; децата се ангажират със сезонна работа.

- Семейни или етнокултурни причини: слаба заинтересованост на родителите за образованието на децата им; промяна на местоживеенето на семействата; неграмотност и необразованост на родителите, децата подражават на този модел и нямат мотивация за учене; ранни бракове или съжителство.

- Педагогически причини – трудности при усвояването на учебното съдържание, обусловени от езиковата бариера, малък или никакъв контакт между родителите и училището, възрастови и личностни проблеми при израстването.

За осигуряване на позитивни образователни условия за детско развитие в системата на образование и повишаване на образователното равнище на децата и учениците от етническите малцинства, е необходимо във всички училища и детски градини на територията на областта, в които преобладават деца и ученици от ромски произход, да се въведе длъжността „Образователен медиатор“, не само с проектно финансиране, а като част от щатната численост на образователната институция.

За създаване на условия за: качествено образование; образователна интеграция и интеркултурно образование; осигуряване на качествено образование в мултикултурна образователна среда, е необходимо да се работи с родителите относно възпитанието, развитието, образованието и отглеждането на децата, както и за сътрудничество с детската градина/училището. Съвместна работа с НПО, образователни медиатори и други специалисти с отношение и влияние върху образователните постижения на децата и учениците. За целта е нужно провеждане на образователни консултации и методическа подкрепа за формиране и развитие на родителски умения, чрез: „Мобилно училище“; Провеждане на мотивационни кампании за насърчаване на родителите за пълноценно включване в образователния процес; Провеждане на тематични родителски срещи, беседи, лекции с участие на експерти, видни роми, хора с професии уважавани от общността.

По информация от Регионално управление на образованието – Сливен са предприети действия за работа с ученици и техните семейства, с цел предотвратяване на отпадането им от образователната система, както следва:

– в образователните институции на територията на област Сливен са назначени и работят 91 образователни медиатори и социални работници, 31 от тях – в детски градини, а останалите 60 – в училища. Основната дейност на медиаторите и социалните работници е да осъществяват връзка и посредничество между образователната институция и семейството, да търсят причините за непосещаване, да разясняват ползите от образованието на семействата от маргинализираните общности.

– в рамките на информационна кампания по Дейност 7 „Дейности за работа с родителите чрез включване на образователни медиатори, социални работници, ромски авторитети и лидери, представители на неправителствени организации и др. заинтересовани лица в образователния процес и насърчаване на сътрудничеството с педагогическите специалисти за намаляване на риска от преждевременно напускане на образователната система от учениците“ на проект BG05M2OP001-2.011 „Подкрепа за успех“ в периода май – юни 2022 година в училищата, включени в проекта са организирани редица дейности за работа с родители, насърчаване на посещаемостта, разясняване ползите от образованието и мотивиране на учениците за активно включване в образователния процес. В рамките на кампанията, училищата които работят с ученици от уязвимите групи са провели над 80 инициативи като: родителски срещи; разяснителни кампании под формата на презентации от образователните медиатори/социални работници, дни на отворените врати; провеждане на срещи с известни или успели личности от местната общност; творчески работилници; спортни празници с участието на родители; лектории; училищни театрални постановки и спектакли; концерти.

– проведени са допълнителни модули по образователно направление Български език и литература, осъществявани в педагогически ситуации през учебното време; допълнителни форми на педагогическо взаимодействие, организирани в неучебно време. В рамките на проект BG05M2OP001-3.005-0004 „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование“ в детски градини и училища в област Сливен са сформирани групи за допълнително обучение по български език в учебно и неучебно време.

– завишен е броят на педагогическите ситуации над минималния брой по образователно направление Български език и литература в програмните системи на детските градини, в които има деца, чийто майчин език е различен от българския;

– през учебната 2021/2022 година е разширено прилагането на адаптационен модел при постъпване на детето в детска градина за изграждане на доверие между всички участници в образователния процес (педагогическа практика на МОН „Утринна приказка“). Включване на родителите в живота на детската градина с цел насърчаване на редовното посещаване на децата и цялостното им развитие.

– осъществена е методическа подкрепа на директорите на образователни институции за провеждане на информационни срещи и превантивна работа с родители и общественост за обхват и включване в образователната система на децата и учениците от всички етноси в задължителна предучилищна и училищна възраст.

– проведена е вътрешно институционална квалификация за разширяване на компетентностите на учителите при прилагане на подходящи образователни технологии за работа с деца и ученици от различни етноси. Провеждат се тренинги с педагогически специалисти, както и с непедагогически персонал: образователни медиатори, социални работници и помощници на учителя, назначени в образователните институции за работа в интеркултурна среда. Споделят се добри практики при прилагане на форми и методи за взаимодействие между училище/детска градина и родителите на деца и ученици от уязвимите общности, за мотивиране на родителите за ранно включване на децата в предучилищно образование и по-нататък редовно посещение в училище.

– във всички училища от областта се поддържат регистри на учениците, застрашени от отпадане и се набелязват конкретни мерки за предотвратяване на отпадането им, които са съобразени с индивидуалните потребности на всяко дете/ученик;

– в детските градини и училищата са разработени и са приети на заседание на педагогически съвет програми за интеркултурно образование при спазване на разпоредбите на Наредба № 13 от 21 септември 2016 г. за гражданското, здравното,

екологичното и интеркултурното образование. Интеркултурното образование в училищата и детските градини се осъществява във всички възрастови групи и класове. Децата усвояват знания за празници и обичаи, традиционни за различни културни общности у нас, изграждат базови представи за правата на детето и умения за общуване в процеса на игрова дейност в интеркултурна среда.

– провежда се допълнително обучение по български език на учениците в часовете за консултации. Допълнителна работа с учениците от начален етап се провежда през лятната ваканция;

– през учебната 2021/2022 г. по проект “Подкрепа за успех” по ОПНОИР са сформирани 430 групи за ученици с обучителни затруднения в училищата от област Сливен. В групите участват 2405 ученици в риск от отпадане или с обучителни затруднения, а 1502 от тях – в групи за допълнително обучение по български език. Целта на тези обучения е да се намали броят на преждевременно напусналите училище чрез своевременно идентифициране на системни пропуски в компетентностите на учениците и осигуряване на възможност за допълнително обучение за компенсиране на пропуските им и за повишаване на мотивацията им за успех.

По информация от Плана за интегрирано развитие – 2021-2027 г. на **община Сливен** анализът на системата на образованието в общината очертава следните проблеми:

- Влошаване на образователната структура на населението – дялът на лицата с ниско образование се увеличава – достига 33.4%;
- Много висок дял на преждевременно напусналите училище – 22%;
- 22%-28% от младежите на 19-24 години, нито учат нито работят (2019г. - ЕС - 10.1%, България - 13.7%, ЮИР – 21.2, област Сливен – 25%);
- Тревожно високо равнище на икономическата неактивност сред младите хора с по-нисък образователен статус - 60% от младежите, които са напуснали образователната система преди да завършат основно образование и 40% от тези с основно образование нито работят, нито си търсят работа;
- Нетният коефициент на записване на деца в детските градини в ЮИР през учебната 2018/2019 година е по-нисък от средния за страната, достигайки 74,9 %. За област Бургас този коефициент е 79,3 %, за област Сливен е значително по-нисък - 64,8 % поради високия дял ромско население;
- Невъзможност уязвимите групи да включат децата си в ранни детски програми поради липса на финансови възможности;
- Недооценяване на необходимостта от образование на децата в семейства с нискообразовани родители, основно в малцинствените групи;
- Около 60% от ромските деца посещават детска градина;
- Изоставане при постигането на целите за маргинализирани групи, включително включването на ромите в образователната система и намаляването на относителния дял на младите хора, незаети в трудова дейност, образование или обучение, ще изисква допълнителни действия в това отношение;
- Тенденция за намаляване на относителния дял на учащите в професионално образование. Придобитите професионални умения в професионалните гимназии не отговарят на изискванията на пазара на труда;
- Почти неизползвани възможности за дуално образование;
- Противоречив опит за навлизане на цифрови технологии в училищата;
- Липса на система за повишаване на компетентността на учителите за работа във все по-дигитализираща се среда;

- Необходими са допълнителни ресурси за подобряване на базите с иновативни инструменти/ инструментариум за осигуряване на условия за изграждането на адекватна учебна и изследователска среда, отговаряща на нивото на съвременните технологии;
- Не всички училища са преминали към едноменен режим. Инвестициите в подобряването на обхвата, превенцията на отпадането и осигуряването на достъп до качествено образование за всички ученици, наред с предприемането на целенасочени усилия за формиране на адекватни на потребностите на пазара на труда умения, са от съществено значение за бъдещото развитие на образователната система в общината. Прилагането на подхода за интегрирани териториални инвестиции, включващ комплексни програми на общинско ниво за десегрегация на училищата, превенция на вторичната сегрегация, както и дейности в подкрепа на професионално образование и обучение на регионално ниво, е една възможност за общината.

В Плана за интегрирано развитие – 2021-2027 г. на община Сливен е отчетено, че е осигурено финансиране и ще се реализира реконструкция и цялостен ремонт през периода 2021-2022 на нови сгради за детски градини в с. Сотиря, Тополчане и кв. „Надежда“ в Сливен /населени с ромско население/, които ще функционират с капацитет 6 целодневни групи. Сградите на съществуващите вече детски градини в селата Гавраилово, Чинтулово и Селиминово ще бъдат разширени и преустроени. Финансирането е по Програма „Изграждане, пристрояване, надстройка и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища 2020 – 2022” на Министерство на образованието и науката.

За социализиране, адаптиране и превенция на ранното напускане на училище от деца от социално уязвими групи и комплексни услуги за подкрепа и повишаване капацитета на техните родители, община Сливен изпълнява проект „Предоставяне на интегрирани услуги за ранно детско развитие” в Общностен център за деца и семейства Сливен, финансиран по ОПРЧР, насочен към деца до 7 годишна възраст и техните родители от уязвими групи. Подобни цели има и изпълняваният от 2019 г. проект „Социално-икономическа интеграция на уязвими групи в Община Сливен”, финансиран по ОП „Наука и образование за интелигентен растеж”. Мерките са насочени към социална интеграция на ромските деца чрез инвестиции в детското развитие и разнообразие от услуги за подкрепа на родителите. Всички планирани дейности са мобилни и интегрирани. Те включват услуги в социалната и здравната сфера и помощ за предучилищна подготовка.

По информация от Плана за интегрирано развитие – 2021-2027 г. на **община Нова Загора** демографският фактор и миграционните проблеми трайно предопределят тенденцията за намаляване на броя на учениците и тяхното отпадане от системата на образование. Икономическото състояние на населението, търсенето на по-добра среда за професионална реализация и образование както на младежите, така и на техните семейства допринасят за утвърждаването на този проблем. Наблюдава се равномерен, но траен спад в броя на учащите в община Нова Загора. Основната причина за отпадане от системата на формалното образование е етническата принадлежност на подрастващите, особеностите, свързани с нея, бит и културата, социални, етнокултурни, икономически, миграционни и педагогически фактори. Процентът на отпадналите е по-висок в училищата с по-висока концентрация на лица, самоопределили се и принадлежащи към етническа група, различна от българската. Затова като основна причина за отпадане на учащите в община Нова Загора може да се изведе етнокултурната принадлежност на

лицата. Наблюдават се и ранни женитби, които са пречка за нормалното завършване на процеса на образование при младежите.

По информация от Анализ, предоставен от Общинска администрация Котел, който отчита резултатите от проучване в **община Котел**, осъществено от Местната активна група на ромите, най-много са децата, не посещаващи детска градина от с. Градец, като 5-6 годишните от селото са обхванати в подготвителните групи в училище, а 3-4 годишните не са, защото в селото няма детска градина.

Според проучването 60% от анкетираните родители оценяват силно ролята на целодневната организация на учебния ден за самоподготовката на децата им.

Изготвеният анализ очертава следните изводи:

Важно е да се изгради детска градина в с. Градец, а на другите места е необходимо да се реализират ремонти, като се направи оценка на нуждите от подновяване на оборудването.

Необходимо е създаване на целодневна организация на учебния ден в училищата, където няма и мотивиране на родителите за посещаемост от децата им. Често домашните условия на семействата не са подходящи за самоподготовка на учениците – няма обособени детски пространства, в които да се подготвят, а често стаите в едно домакинство от 5-6 човека не са повече от две.

Посещенията от учители и медиатори на терен е доказана добра практика за оценка на нуждите на децата, преценяване на социално-битовия им статус и съдействие на място.

Важно е да се насърчават децата и младежите от ромски произход да завършват както средно, така и висше образование, защото това ще улесни достъпа им до пазара на труда. Желателно е да се провеждат повече образователни кампании и да се отделят стипендии за желаещите да учат висше образование.

Отпадащите деца са около 10% (предимно след 7-ми клас), като основните причини са бедност, липса на мотивация у родителите да пращат децата си на училище, затруднения при усвояване на преподавания материал. Ранните съжителства според анкетата са около 20%, което също е важна причина.

В анализ на община Котел към общинската стратегия за личностно развитие на децата и учениците е отбелязано, че поради намаляващия брой ученици в общината в много от училищата има слети и маломерни паралелки, за съществуването на които Общината дофинансира издръжката им с допълнителни средства. Този начин на организация на учебно-възпитателния процес се отразява на качеството на работа с учениците, занижава критериите при проверка на знанията, води до ниски резултати при овладяване на необходимия учебен материал. Тенденцията в общината е непрекъснато съществуване на тези паралелки-изключения от нормативните изисквания, което говори за необходимост от спешно оптимизиране на училищната мрежа. Няколко са и училищата с малък брой ученици, за които е необходимо да се вземе решение за тяхното преобразуване или закриване.

По наблюдение на експертите от община Котел в определени населени места на общината, в които преобладават децата и учениците от ромски произход, има висок дял на необхванати деца и ученици, което се дължи основно на скитническият начин на живот на ромските семейства за осигуряване на прехраната, ниската култура, незаинтересоваността на родителите към образованието и възпитанието на децата и др.

В **община Твърдица** през учебната 2021-2022 година децата обхванати в детските градини са 577. В училищата през учебната 2021-2022 година са приети за обучение 1730 ученици.

За по-пълното обхващане на подлежащите 5 и 6-годишните деца от общината в ДГ с. Сборище, ДГ гр. Шивачево и ДГ гр. Твърдица са разкрити допълнителни подготвителни групи. Подготвителни групи са разкрити и в СУ „Н. Рилски” гр. Твърдица. Допълнителни групи са разкрити в с. Оризари и кв. Козарево.

Образователната политика на общината е насочена към пълен обхват на всички подлежащи на задължително обучение, успешното им обучение и завършване на определена степен на образование /основно или средно/. Община Твърдица изпълнява проект по НП „Подпомагане на общините за реализиране на дейности за образователна десегрегация и превенция за недопускане на вторична сегрегация” с финансовата подкрепа на ЦОИДУЕМ. По програмата се осигурява транспорт на децата от ромския квартал „Изток” до приемащата ДГ „В. Левски” кв. Козарево, назначени са трима образователни медиатори, закупени са помагала за децата и учениците от партньорите по проекта- ДГ „Щастливо детство”, ДГ „Васил Левски” и СУ „Неофит Рилски”. Община Твърдица работи и по Програма за изграждане, пристрояване, надстройкаване и реконструкция на детски ясли, детски градини и училища 2020 – 2022. По програмата предстои построяване на детска градина в с. Сборище, приключен е ремонтът на сградата на ДГ „Щастливо детство” за разкриване на още две групи.

- Деца и младежи, отпаднали от училище през 2022 г.: СУ “Неофит Рилски” гр. Твърдица отпаднали 40 деца и 10 младежи; СУ “Т. Каравелов” гр. Шивачево отпаднали 25 деца и 8 младежи; ОУ “Никола Прокопиев” отпаднали 18 деца.

По информация на община Твърдица в общинските училища необхванати ученици от ромски произход почти няма.

Общината и образователните институции работят в насока:

- Повишаване на привлекателността на училището и училищната среда за учениците;
- Увеличаване на извънкласните и извънучилищни дейности според идентифицираните интереси на децата;
- Обхващане на трайно не посещаващите училище деца;
- Компенсиране на образователните пропуски на деца от ромски произход в Община Твърдица;
- Работа с родителите и децата от ромски произход в Община Твърдица за мотивация за посещаване на училище и повишаване на успеха.

Изпълняват се проекти, чрез които се осигурява обща подкрепа на децата и учениците в община Твърдица:

- Община Твърдица в партньорство с ДГ „В. Левски“ , СУ „Неофит Рилски” и ДГ „Щастливо детство” изпълняват успешно проект по НП „Подпомагане общините за реализиране на дейности за образователна десегрегация и превенция за недопускане на вторична сегрегация” с финансовата подкрепа на ЦОИДУЕМ

- Всички училища на територията на общината работят по Проект „Подкрепа за успех” и „Образование за утрешния ден”, а всички детски градини работят по проект „Активно приобщаване в системата на предучилищното образование”, финансирани от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“.

- Община Твърдица изпълнява проект „Гаранция за детето” на УНИЦЕФ, по който е назначен мобилен екип от социални работници, които работят с най-уязвимите групи от населението.

- Подписан е договор от Община Твърдица за изпълнение на проект BGLD-2.003-0006-C01 „Предоставяне на интегрирани услуги за ранно детско развитие в община

Твърдица”, финансиран от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство

2. Здравеопазване

Пряко отношение към системата на здравеопазване и потребности от здравни грижи имат и демографските характеристики на населението в област Сливен.

Въпреки, че на областно и национално ниво няма точни статистически данни за особеностите на демографската характеристика на малцинствените групи и основно на ромското население, на базата на извършени изследвания може да се отбележи следното:

- значително по-висока раждаемост сред ромите, в сравнение със средната за областта
- много висока ранна раждаемост – възраст на родилките от 12 до 18 години
- висока честота на абортите и многограждалите жени
- едновременно с това високо ниво на детска смъртност, обусловено основно от социални причини

При лицата, принадлежащи към големите малцинствени общности в България, се наблюдава по-силно влияние на **първичните рискови фактори** (масово и дълбоко обедняване, висока безработица, влошена структура на доходите и потреблението, неблагоприятна околна и жилищна среда, начин на живот, генетични заболявания) и вторичните рискови фактори (някои болестни състояния с хронично протичане, които от своя страна създават условия за усложнения или други заболявания). Област Сливен не прави изключение от тази картина.

Поради липса на регистрация на здравните показатели на етническите групи, оценката на здравето на гражданите от тези общности е трудна. Въпреки това според наблюденията на личните лекари специфично при ромите е много ранната инвалидизация или хронифициране на заболяванията.

Поради неизградената или лоша инфраструктура в селищата и кварталите им, представителите на ромската общности по-често боледуват от хепатит, стомашно-чревни заболявания, различни болести, причинявани от паразити.

Изключително сериозен проблем в ромските квартали в България, в т.ч. и в област Сливен, представляват **инфекциозните заболявания**. Пренаселеността на кварталите и жилищата силно затруднява изолацията на вирусносителите и заболяванията често приемат епидемичен характер. През 2020 г. в област Сливен са регистрирани 5566 случая на остри заразни заболявания с обща заразна заболеваемост 3023,04 промила, срещу 1106 случая и заразна заболеваемост 593,05 промила през 2019 г. Многократното повишаване нивото на заразната заболеваемост в областта е свързано с пандемията от COVID-19 инфекция.

През 2020 г. в област Сливен са регистрирани 5142 заболели от COVID-19 инфекцията.

Общият обхват със задължителни **имунизации** по имунизационния календар на Р България през 2020 г. е 88,12 %, а с реимунизации 57,37 %. За същия период на 2019 г. общият обхват с имунизации е 89,74%, а с реимунизации- 70,29%.

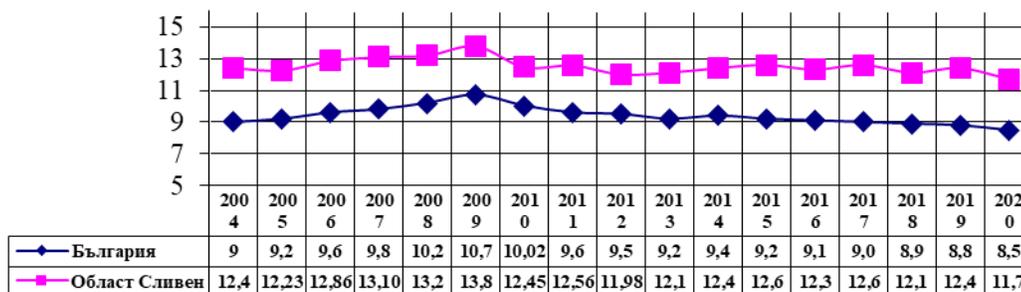
Спадът в обхвата с имунизации и реимунизации се дължи на Извънредната епидемична обстановка в страната по отношение на COVID-19 инфекцията.

В Сливенска област се регистрира **висока раждаемост** като относителен дял, но и висока детска смъртност, и голям процент изоставени деца.

Родените деца в Област Сливен през 2020 г. са 2 171, от които **живо родените** са 2 144 деца. Коефициентът на раждаемост в областта през 2020 г. е 11,74% при 12,44% през 2019 г., което запазва тенденцията от предходните години областта да е с по-високи показатели за раждаемост от средните за страната (за 2020 г. коефициент на раждаемост за страната е 8,5%).

Живо родени в Област Сливен

Година	Общо	В		Общо	В	
		градовете	селата		градовете	селата
Брой			Раждаемост			
2020	2144	1260	884	11,74	10,59	13,92
2019	2291	1337	954	12,44	11,05	15,12
2018	2258	1397	861	12,11	11,37	13,54
2017	2372	1396	976	12,59	11,25	15,17
2016	2327	1437	890	12,26	11,51	13,69
2015	2413	1446	967	12,62	11,51	14,74
2014	2395	1413	982	12,43	11,10	15,02
2013	2347	1370	977	12,10	10,69	14,85
2012	2349	1418	931	11,98	10,94	14,07
2011	2471	1522	949	12,56	11,70	14,23
2010	2532	1582	950	12,45	11,88	13,81

Принципно високата раждаемост в област Сливен се дължи основно на ниската здравна култура на населението, не малка част от което живее в дълбока бедност. Към това трябва да се добави и липсата на здравни осигуровки, на достъп до профилактика (преглед при гинеколог) и до безплатен метод за контрацепция.

Все по-чести са случаите „деца раждат деца”, при които деца на 13-14 г. раждат първите си деца, а на възраст 18-19 г. вече са родили по две и повече деца.

По възраст показателите за 2020 г. сочат, че най-голям е бил броят на живо родените деца от майки под 20 години – 647 деца или 30,18% от всички живо родени в областта (10,10% за страната), следвани от жените във възрастовата група 20-24 години – 518, или 24,16% от всички живо родени при 16,90% живо родени от майки в тази възраст в страната и жени във възрастовата група 25-29 години – 473, или 20,06% от живо родените в областта при 27,90% за страната.

Живо родени по възраст на майката 2020г.

Област Общини	Общо	Възраст на майката							непоказана
		под 20	20 - 24	25 - 29	30 - 34	35 - 39	40 - 44	45 +	
Сливен	2144	647	518	473	302	169	29	6	-
Котел	206	53	61	49	23	19	1	-	-
Нова Загора	403	130	100	93	44	30	5	1	-
Сливен	1302	379	293	293	199	112	22	4	-
Твърдица	233	85	64	38	36	8	1	1	-

Детска смъртност (умрели деца до 1 г. възраст) в област Сливен

Нивото на детската смъртност е един от най-информативните показатели за икономическото, социално и здравно благополучие на дадено население, а измененията в интензитета на детската смъртност настъпват сравнително бързо в съответствие с промените на социално-икономическите условия на живот, жизнения стандарт, повишаването на образователното и културно равнище на населението и пр.

След достигане на рекордно високият коефициент от 17,5 на 1 000 живо родените през 1997 г. в Р България в последните години смъртността сред децата до 1-годишна възраст намалява. През 2020 г. коефициентът отново отчита спад и починалите деца до 1 година са 5,1 на 1 000 живо родени.

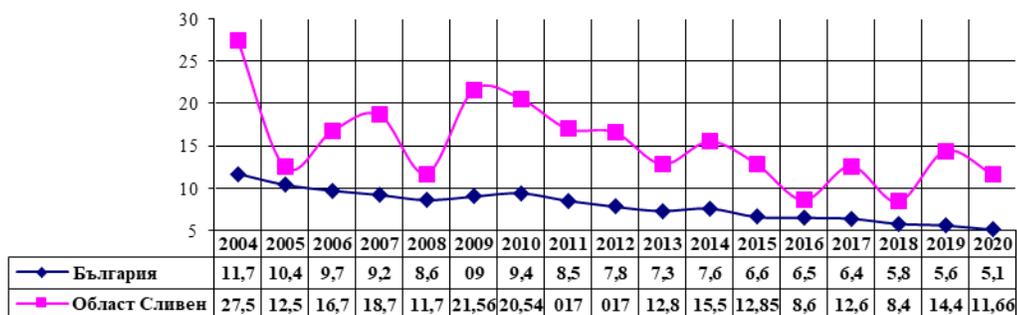
При проследяване процеса на развитие на този показател в област Сливен следва да се отбележи, че в областта е налице много висока смъртност при децата от 0 до 1 година, което ни отрежда в първите места в страната по детска смъртност.

През 2020 г. в област Сливен са починали 25 деца във възрастта до 1 година, от които 8 са от градовете на областта и 17 от селата. Коефициентът на детската смъртност в областта е 11,66 на 1 000 живо родени. В градовете неговата стойност е 6,35, а в селата – 19,23 на 1 000 живо родени деца. Така формираният коефициент (11,66%) на детска смъртност поставя областта на първо място в страната.

Детска смъртност (умрели деца до 1г. възраст) в област Сливен

година	общо		В градовете		В селата	
	брой	На 1000 живородени	брой	На 1000 живородени	брой	На 1000 живородени
2020г.	25	11,66	8	6,35	17	19,23
2019г.	33	14,40	16	11,97	17	17,82
2018г.	19	8,41	10	7,16	9	10,45
2017г.	30	12,60	15	10,75	15	15,37
2016г.	20	8,60	9	6,26	11	12,36
2015г.	31	12,85	14	9,68	17	17,58
2014г.	37	15,45	18	12,74	19	19,35
2013г.	30	12,78	18	13,14	12	12,28
2012г.	39	16,60	27	19,04	12	12,90

2011г.	42	17,00	22	14,45	20	21,07
2010г.	52	20,54	25	15,80	27	28,42
2009г.	61	21,56	33	19,02	28	25,59
2008г.	32	11,73	20	11,90	12	11,47
2007г.	51	18,73	31	18,06	20	19,88

Детска смъртност в област Сливен и страната (на 1000 живородени деца)

Характерно за детската смъртност, най-висок е показателят за перинаталния период. За 2020 г. стойността му е 15,2 на 1 000 родени деца и е най-високият показател за област Сливен за последните 6 години. Основна причина за това е непосещаването на гинеколог по време на бременността поради високия брой здравно неосигурени жени.

Към настоящия момент е осигурена възможност за два безплатни гинекологични прегледа за неосигурени бременни жени, като се предвижда от началото на 2023 г. безплатните гинекологични прегледи да бъдат четири.

Неонаталната смъртност като съотношение на децата починали в периода от раждането до 27-мия ден и броя на живородените деца в областта за 2020 г. е 4,2 на 1 000 живо родени деца. В постнеонаталния период са починали 16 деца и регистрираната смъртност за този период за 2020 г. е 7,5 на 1 000 от всички живо родени деца в областта без починалите до 28-я ден след раждането.

Статистическите данни показват, че през последните години не се наблюдават съществени изменения в честотата и структурата на регистрираните заболявания на населението в Област Сливен.

В структурно отношение при **болестността** се запазва разпределението на заболяванията между класовете болести и отново водещи са болестите на органите на кръвообръщението – 28,34%. Следващи по тежест отново са болестите на дихателната система с дял от 18,35%. На трето място са болестите на пикочо-половата система с относителен дял от 7,03%.

През 2020 година при децата от **0 до 17 години** са регистрирани 98 505 заболявания, при регистрирани 131 267 заболявания през 2019 година. Формираната **болестност** сред населението в тази възрастова група през отчетната година е 2 485,39 заболявания на 1 000 деца, при 3 235,65 заболявания на 1 000 деца през 2019 година.

При болестността сред децата от 0 до 17 години повече от половината от регистрираните заболявания /53,30% / са в клас „Болести на дихателната система” – 52 500 заболявания, което формира болестност сред децата в областта от 1 298,25 заболявания на 1 000 деца. Следващи по тежест в структурата на болестността при децата са инфекциозните заболявания с дял от 15,47%. Регистрираните заболявания са 15 239 заболявания, което е 376,84 заболявания на 1 000 деца. С дял от 7,09% на трето място са

болестите от класа „Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, неklasифицирани другаде с регистрирани 6 981 заболявания или това са 172,63 заболявания на 1 000 деца.

Показателите за смъртността и болестността на населението в Област Сливен кореспондират с наличието на редица рискови фактори на средата, влияещи върху здравето на населението:

- социално-икономически рискови фактори - социално-икономическите условия в област Сливен, особено бедността, оказват своето въздействие върху здравето пряко или като засилват действието на другите фактори. Настъпилите след 1990г. икономически промени в страната се отразиха негативно на състоянието на местната икономика. Много промишлени предприятия спряха да функционират, настъпи срив в селското стопанство. Социалният статус на гражданите значително се понижи. Този процес засегна най-много жителите на отдалечените селските райони (предимно в общините Котел и Твърдица), представителите на етнически общности, като роми и турци, хората с ниска квалификация и образование, пенсионерите.

- високият процент здравно неосигурени лица и липсата на акцент върху профилактиката и превенцията.

- начин на живот - редица фактори, имащи негативно отношение към здравето са свързани с начина на живот – тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, злоупотреба с наркотични вещества, нерационално хранене и ниска двигателна активност.

През 2020 г. експерти от РЗИ-Сливен проведоха беседи с население от кв. „Надежда“ в гр. Сливен; кв. „Шести“ в гр. Нова Загора; гр. Шивачево, община Твърдица; с. Самуилово, община Сливен по темите: „Хранене и отглеждане на детето“; „Разпространени рискови фактори-алкохол и тютюн“; „Значение на профилактичните прегледи“. Проведени бяха 6 беседи, обхванати 42 лица, разпространени 94 информационни материала. Изпълнението на планираните дейности по Националния план е в сравнително по-малък обем през 2020 година. Част от тях не бяха реализирани поради сложната епидемична обстановка и въведените противоепидемични мерки за ограничаване на разпространението на COVID-19.

С предоставените от Министерство на здравеопазването Мобилни кабинети за извършване на прегледи на лица в неравностойно положение, принадлежащи към етническите малцинства се дава възможност да се обхванат лица с прекъснати или без здравно осигурителни права. С цел ранно диагностициране на някои заболявания, специалисти от ДКЦ Сливен и МЦ „Миркович“, по предварително определен график за общините Сливен, Нова Загора, Котел и Твърдица, извършиха 1266 профилактични, и 891 акушеро гинекологични прегледа. Обхванати с имунизации бяха 238 деца и 860 лица със скрининг за туберкулоза.

Относно семейното планиране и сексуалното здраве, в област Сливен действа и програма на Община Сливен, която осигурява гинекологичен преглед, лабораторни изследвания и метод за контрацепция на 20 жени в уязвимо положение на месец. Тя се изпълнява в партньорство с НПО сектора (сдружение „Лекари на света“, Българска асоциация по семейно планиране и сексуално здраве), здравните медиатори, акушер-гинеколог и общински структури. Програмата действа от май 2021 г. и е базирана на опита и резултатите на Община Сливен и неправителствения сектор от 2014 г. насам в предлагането на услуги по семейно планиране в кв.„Надежда“ и околните на Сливен села.

Здравната мрежа в област Сливен е изградена от различни по вид лечебни заведения за болнична и извънболнична помощ. Но трябва да се подчертае, че разпределението на болниците и медицинските центрове в областта е неравномерно. В

районите с висок дял на малцинствено население, както и в селските райони, техният брой е най-малък. Друг сериозен проблем представлява здравната неосигуреност сред населението от ромски произход. Ромите най-често разчитат на услугите на Бърза помощ, на алтруизма на лекарите и на консултациите на фармацевтите.

Лечебни заведения за болнична помощ към 02.09.2021 г.

Община	Болнично заведение
Сливен	1. МБАЛ „Д-р Иван Селимински“ АД – Сливен 2. МБАЛ „Хаджи Димитър“ ООД – Сливен 3. САГБАЛ „Ева“ ЕООД – Сливен 4. СХБАЛ „Амброаз Паре“ ООД – Сливен 5. МБАЛ – Сливен към ВМА – София
Нова Загора	МБАЛ „Света Петка Българска“ Нова Загора
Котел	1. Специализирана болница за рехабилитация – Котел
Твърдица	-

Към 31.12.2020 г. в РЗИ-Сливен са регистрирани 86 лечебни заведения за **първична извънболнична медицинска помощ**, от които 77 индивидуални практики за първична медицинска помощ и 9 групови практики за първична медицинска помощ. Броят на общопрактикуващите лекари, работещи в тях е 119, от които 108 на основен трудов.

Анализирайки състоянието на първичната извънболнична медицинска помощ, следва да се отбележи, че въпреки сравнително високия брой общопрактикуващи лекари в Областта и високия процент на пациенти, избрали личен лекар, общ проблем е достъпът на пациентите до медицинска помощ и особено неговата своевременност при големите практики.

В селските райони обикновено един ОПЛ обслужва по график пациенти от няколко села, поради което много често обслужването на тези пациенти реално се осъществява от фелдшери или медицински сестри, което пряко се отразява на качеството на диагностично-лечебния процес. Тревожно е състоянието в някои селски райони (предимно в общините Котел и Твърдица), където поради липса на общопрактикуващи лекари в населените места, пациентите са избрали личен лекар от отдалечена лекарска практика или от града.

Всичко това създава проблеми с обслужването, лишава пациентите от своевременен достъп до специализирана медицинска помощ и евентуално болнично лечение. Често се забавя насочването на пациентите към специалист, поради което се увеличава броя на болните с късно поставена диагноза и възникващи усложнения, късна хоспитализация, водеща до скъпоструващо лечение и удължен болничен престой.

През последните години е тревожна трайната тенденция към намаляване на броя на общопрактикуващите лекари в областта. За периода 2001-2020г. броя на работещите в системата ОПЛ е намалял от 157 на 108, т.е. с 32%.

В извънболничната медицинска помощ не се наблюдава намаление на броя на амбулаториите за първична медицинска помощ – индивидуални групови практики. Продължават да преобладават индивидуални практики за първична медицинска помощ

като форма на организация на работа на общопрактикуващите лекари. Извънболничната помощ не развива своя капацитет за осигуряване на непрекъснат достъп на пациентите до първична помощ, особено в труднодостъпните и отдалечени места.

От всички регистрирани амбулатории за първична извънболнична медицинска помощ, 76 са с основен адрес в градовете от областта и само 10 в селата. В лекарските практики за първична медицинска помощ в селата липсват трайно пребиваващи там общопрактикуващи лекари, което затруднява оказването на медицинска помощ на населението.

Общата осигуреност на населението в Област Сливен с ОПЛ през 2020 г. е 5,92 на 10 000 души, през 2019г. – 6,03 на 10 000 души, през 2018г. – 5,95, през 2017 г. – 5,84, през 2016 г. – 5,90 на 10000 души.

Най-ниска осигуреност на населението с ОПЛ има в общини Котел.

Системата за спешна медицинска помощ в област Сливен се състои от две структурни звена:

- ЦСМП - Сливен с разкрити 4 филиала във всяка община от областта;
- Спешно отделение на МБАЛ „Д-р Иван Селимински” АД - гр. Сливен.

По информация от доклад от проведено през март 2020 г. анкетиране в кв. „Надежда“, гр. Сливен по проект на „Лекари на света“ – България:

„Районът на Сливен и квартал „Надежда“ са добре известни в България с високия коефициент на плодовитост на подрастващите, детските бракове и сегрегацията на ромското население – включително неизвестни данни за населението. Около 37,7% от населението на кв. „Надежда“, гр. Сливен по времето на изследването живее, без да е здравноосигурено. Поради факта, че всички деца на възраст 0-17 години са здравноосигурени от държавата, действителният дял на хората без здравно осигуряване сред възрастните в „Надежда“ е 60,1%.

Полът е фактор за здравното осигуряване, като дялът на осигурените мъже (42,5%) е малко по-висок от този на жените (36,6%). От една страна, това е свързано с по-високите нива на заетост сред мъжете. От друга, дялът на жените е по-висок при възрастните хора и това компенсира малко разликата. Възрастта е съществен фактор след навършване на 49 години, когато дялът на здравноосигурените лица се увеличава с напредването на възрастта. Въпреки това самоопределянето на хората без здравно осигуряване на възраст 70 и повече години показва, че възрастните жители не са наясно със здравните си права в това отношение. Според българския Закон за здравното осигуряване всички пенсионери са здравно осигурени от държавния бюджет (чл. 40, ал. 1, т. 4). Според Кодекса за социално осигуряване всяко лице има право на социална пенсия за старост (чл.89а) след навършване на 70 и повече години, ако няма друга пенсия или ако доходите от друга пенсия и допълнителните източници, с които разполага семейството, са по-малки от гарантирания минимален доход, определен за съответната година.

Здравноосигурителен статус	18-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70+
Да	31.3%	29.6%	31.4%	47.9%	69.9%	95.2%
Не	68.2%	70.1%	67.8%	51.9%	29.6%	4.1%
Не знам	0.6%	0.3%	0.8%	0.2%	0.5%	0.7%

За разлика от повечето бедни селища и гета по света, населението на квартал „Надежда“ има достъп до различни медицински специалисти, а жителите на квартала

могат да избират измежду много лекари. В отворен въпрос за свободен избор местните жители посочват около 65 лекари като общопрактикуващи лекари. Някои от лекарите са посочени само веднъж или два пъти, други не са общопрактикуващи лекари, а интернисти или акушери. Въпреки това има около 10 общопрактикуващи лекари, които обслужват повечето от хората в квартала. Важно е да се подчертае фактът, че на въпроса са отговорили всички респонденти, независимо от техния здравноосигурителен статус. Причината за това е наблюдавана местна практика – много хора (особено безработни или заети в сивата икономика) предпочитат да плащат свободната пазарна цена на прегледа за едно посещение, вместо да плащат месечна такса като самоосигуряващи се.“

От анализ, предоставен от Община Котел по отношение на здравеопазването, в Котел има шест практики на общопрактикуващи лекари, има един медицински център и център за спешна медицинска помощ. Ромите посещават и вътрешно отделение към Сливенската болница и болницата в Омуртаг, когато се наложи. Около 35% от хората нямат здравни осигуровки. Липсата на здравни осигуровки на ромите в трудова възраст намалява достъпа им до медицински услуги и намалява работоспособността им. Нередовният контакт с ОПЛ, други медицински специалисти, липсата на достатъчно обучения по здравни теми, ниската здравна култура, бедността и други увеличава риска от увеличаване на здравните щети върху ромите. Добре е да търсят подходи за насърчаване на ромите да се осигуряват здравно. Полезно би било да се предоставя информация за Наредба 17 на МС за осигуряване на лечение на здравно неосигурени, социално слаби лица както на самите роми, така и на здравните институции. В тази наредба са посочени критериите, на които трябва да отговаря всяко здравно неосигурено, социално слабо лице и как да се възползва от услугите за лечение. Провеждане на информационни кампании за нуждата от здравно осигуряване е много важен елемент за подобряване на здравния статус на ромите. Само 21 % от хората са посочили, че нямат личен лекар. Вижда се, че броят на хронично болните и хората с ТЕЛК е около 9%, но прави впечатление, че има хора, които нямат личен лекар. Трябва да се увеличи броят на здравните медиатори, които да съдействат на хората без ТЕЛК и ЛКК да се регистрират. Ролята на здравния медиатор е много сериозна, защото те стимулират ромите да посещават лекари, провеждат информационни кампании, напомнят за имунизации, съдействат за организирането на здравни лектории от специалисти и други.

Към общините на територията на област Сливен са назначени здравни медиатори, както следва: Община Сливен – 6 здравни медиатори, Община Нова Загора – 1, Община Котел – 2, Община Твърдица – 3 здравни медиатори.

Здравните медиатори работят предимно с ромското население. Те подпомагат процеса на достъп до услуги в сферата на здравеопазването за хора, нуждаещи се от здравна помощ.

Регионални здравни приоритети

На основата на системния анализ на здравето на населението на Област Сливен, факторите, които го определят и на необходимите действия за неговото подобряване, могат да се дефинират следните ключови области (приоритети), които са от най-голямо значение за здравето и при които съществуват най-големи възможности за подобряването му.

Първи приоритет

Включващ подобряване здравето на: бременните, жените, новородените и децата, подрастващите и младежите,

Втори приоритет, включващ:

- Подобряване здравето на лицата с повишен медико-социален риск и здравето на малцинствени и други групи, застрашени от факторите, свързани с бедността
- Подобряване рехабилитацията на хората с увреждания

Трети приоритет

Свързан с намаляване на преждевременната смъртност от:

- сърдечно-съдови заболявания,
- болести на дихателната система, особено в детската възраст,
- злокачествени новообразувания
- травматизма.

Четвърти приоритет

Свързан с ограничаване на заболяемостта и тежестта на боледуване от: захарен диабет и други ендокринни заболявания; алергични заболявания; психични заболявания

Пети приоритет

Свързан с ограничаване на заболяемостта и смъртността от: туберкулоза; инфекциозни болести; полово предавани инфекции, ХИВ и СПИН.

Целта на определянето и управлението на тези регионални приоритети е да се изгради бариера срещу негативните демографски процеси и социално значимите заболявания, водещи до най-големи обществени загуби, изразяващи се в преждевременна смъртност, инвалидност, временна неработоспособност и високи разходи за лечение.

За изпълнението на тази цел е необходимо реализирането на следните мерки:

1. Насочване на дейността по профилактика и превенция на здравето на населението, с приоритет за деца, бременни, майки на деца до една година, лица с физически и психически разстройства и общности със здравни неблагоприятия.
2. Осигуряване на достъпни, своевременни и качествени здравни услуги за населението.
3. Осигуряване на възможности за взаимодействие и комуникации между отделните нива на оказване на медицинска помощ и териториалното им разпределение, с цел по-висока ефективност при използване на ресурсите.
4. Осигуряване на обществена подкрепа на здравеопазните дейности.

3. Жилищни условия

Липсват официални данни каква част от самоопределилите се като роми живеят в обособени квартали (гета) в градовете и каква в селата на областта.

По информация на експерти и неправителствени организации за ромите, живеещи в селата и обособените квартали, се открояват следните населени места и квартали, населени с компактно ромско население:

Община/населено място	Квартали с компактно ромско население
Община Сливен	
гр. Сливен	кв. „Надежда“ кв. „Комлука“ (смесено население)
Села в община Сливен	с. Сотиря, с. Тополчане, с. Крушаре, с. Самуилово, с. Гергевец, с. Селиминово, с. Горно Александрово и др.
Община Н. Загора	
гр. Нова Загора	кв. „Шести“
Села в община Нова	с. Баня, с. Караново, с. Коньово, с. Дядово, с. Стоил

Загора	войвода, с. Съдийско поле и др.
Община Котел	
гр. Котел	кв. „Изток“
с. Градец	Ромски квартал
Община Твърдица	
гр. Твърдица	кв. „Изток“
гр. Шивачево	Ромски квартал
Села в община Твърдица	с. Сборище, с. Оризари

Един от най-населените ромски квартали в област Сливен е кв. „Надежда“ в гр. Сливен. По данни от доклад с резултати от осъществено по проект на „Лекари на света“ – България изследване в кв. „Надежда“ на здравното състояние и условия на живот, общото население на кв. „Надежда“ е 9 552 жители. Тази цифра включва настоящото население, обхванато от основния въпросник на изследването (7316), и някои членове на тези домакинства, които временно живеят в чужбина (354). Въз основа на спецификата на протокола за посещение, допълнително са добавени и 1531 обичайни жители, които в момента живеят в домакинствата в чужбина, и 351 настоящи жители, живеещи в домакинствата, които са отказали да участват в проучването.

Макар данните от проведеното изследване да не биха могли да се приемат за официални, те се осланят на ясна методология и представят моментна снимка на квартала. В същото време все още липсват официални данни от преброяването на населението от 2021 г.

По данни на НСИ от Преброяване на населението през 2011 г. от селата на територията на община Сливен най-голям брой жители, самоопределили се като роми, живеят в с. Тополчане – 1108 души. В селата Селиминово и Сотиря населението, самоопределило се като роми, е повече от половината от общото население в тези населени места – съответно 819 и 577 души.

Кв. „Шести“ в гр. Нова Загора е със 100% турскоезично ромско население, определящо се като изповядващо мюсюлманско вероизповедание, което към месец 07.2022 г. наброява 10 086 души по постоянен адрес и 8772 души по настоящ адрес.

По данни от анализ, предоставен от Общинска администрация Котел, около 4790 души или 26,7% от общото население на общината, са роми, а по неофициални данни ромите са около 33% от общото население на общината.

По данни на НСИ от Преброяване на населението през 2011 г. най-голям е броят на самоопределилите се като роми жители на с. Градец, община Котел – 2970 души или около 80% от населението на селото. При Преброяването ромите в гр. Котел са 1177 души.

За община Твърдица най-голям брой самоопределили се като роми живеят в гр. Шивачево – 986 души. В гр. Твърдица и с. Сборище те са съответно 459 и 458 души.

Според преброяването на населението през 2011 година от всички жители на община Твърдица, 93,2% са отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност. Към българската етническа група са посочили, че принадлежат 67,8%. Вторият по численост е ромският етнос – 15,2%. Хората, които са се самоопределили като турци, са 9,3%, което ги прави третата по численост група в общината, а „други“ са дали отговор – 0,6%. При тълкуването на данните за етническата структура на населението на Община Твърдица, следва да се има предвид:

- липсата на актуални, официални данни за етническата принадлежност на населението;
- наличието на тенденция част от представителите на уязвими общности да се самоопределят като представители на други етноси;

- наличие на постоянно пребиваващи представители на ромския етнос, които нямат постоянен и/или настоящ адрес на територията на Община Твърдица.

Въпреки обективните ограничения на настоящата характеристика, следва да се подчертае фактът, че Община Твърдица е една от шестте общини на територията на страната, в която делът на ромите надхвърля 20.0 % (Вълчедръм, Твърдица, Мъглиж, Ракитово, Върбица и Перушица).

Като цяло типичните ромски гета са характерни за градовете. Това са обособени територии, масово застроени с пренаселени сгради, в преобладаващата си част неотговарящи на строително-техническите и санитарно-хигиенни изисквания. В ромските квартали техническата инфраструктура е в лошо състояние или липсва. Значителна част са без канализация, а в районите, където е изградена, много често е унищожена и не функционира. Уличната мрежа е без настилка, поради хаотичното застрояване има много сгради без излаз на улица, което затруднява достъпа на автомобили за спешна помощ и пожарна безопасност.

В гетата живеят предимно хора от ромски произход, но не всички се самоопределят така. Типичен пример е кв. „Шести“ в Нова Загора, който е със 100% турскоезично ромско население, определящо се като изповядващо мюсюлманско вероизповедание.

Основната част от сградите в ромските квартали са без строителни книжа, т.е. не са законни. Една част от тях са на частни терени, други на общински. За повечето липсват или има само частично влезли в сила устройствени планове. Масовото незаконно строителство обаче ги е направило почти неизползваеми. Липсват кадастрални карти, дори връзките към водопровод, ток и канализация са незаконни. Проблемът се изостря и заради увеличаващата се пренаселеност на ромските квартали. Процесът на заселване в селата води също до характерна тенденция: местното население търси начин да се дистанцира от новодошлите роми, затова те се настаняват или в покрайнините на ромските квартали в градовете върху общински земи, или в покрайнините на селата върху земеделски земи. Тези приватизирани територии дори не са в строителните граници на населените места, много често липсва електрификация и питейно водоснабдяване. При отсъствието на контрол се стига до стихийно строителство на незаконни сгради. В много случаи се строи без да се спазват строителни, санитарни и хигиенни норми, което обезсмисля последващи стъпки за узаконяване, както и дейности по изграждане на обслужваща техническа инфраструктура.

От изложеното се налага изводът, че специално внимание трябва да се отдели на нуждата от териториално-устройствени разработки за териториите, населени с компактно население от ромски произход в област Сливен. Градоустройственото проектиране за тези територии не е възможно без промяна на нормативните документи в областта на териториално-селищното устройство в посока създаване на специфични норми и правила, които да отчитат характера на обитаване и застрояване. Законът за устройство на територията е неприложим за значителна част от обособените ромски квартали. Възможно е прилагането му само на основата на приети специфични правила и норми и ясен правен статут на територията и жилищата.

Един от големите проблеми е свързан със собствеността върху земята и законността на постройките. Правната несигурност на хората, живеещи в неформални постройки, се отразява и върху психичното и физическото им здраве. Това може да се подобри например чрез прехвърляне на собствеността върху земята на ромите, които живеят на нея, подобряване на инфраструктурата и подпомагане спазването на нормативните изисквания по устройството на територията. Нормативното регламентиране

на възможност за изработването на нови подробни устройствени планове на обособените компактни ромски квартали, съобразени със спецификата на заселване и обитаване, е един от възможните пътища за частично решаване на жилищните проблеми. Така, чрез изменение в законодателството, ще се създаде и възможност за узаконяване на съществуващите строежи при стриктно спазване на определени обективни критерии и правни изисквания.

Жилищните условия са ключов фактор за подобряване на ромската интеграция, но те трябва да са част от един цялостен подход, обхващащ други въпроси, като образованието, развитието на уменията, заетостта и здравеопазването.

3.1. Жилищни условия и условия на живот в кв. „Надежда“, гр. Сливен и с. Тополчане, община Сливен

Информацията в този раздел е изцяло от Аналитичен доклад, обобщаващ резултатите от проведено в периода 20 юли – 20 октомври 2020 г. от Хабитат България задълбочено социологическо изследване на тема „Жилищни потребности и нагласи на семействата в квартали с концентрация на бедност в общините Сливен и Търговище“. В рамките на изследването са анкетирани 310 домакинства в кв. „Надежда“ – гр. Сливен, и 140 домакинства в с. Тополчане, община Сливен.

Докладът е изготвен от доц. Алексей Пампоров, социолог в Институт по философия и социология на Българска академия на науките (БАН)

3.1.1 Основни характеристики на жилищата в кв. „Надежда“ и с. Тополчане

В кв. „Надежда“ делът на споделените жилищни сгради е над 70%, а основният тип конструкция на сградите са съвременните къщи, изградени с тухли и бетонна плоча. В с. Тополчане основният тип жилище е самостоятелната къща, а половината от жилищата са едноетажни къщи, изградени от кирпич.

Площта на жилищата е важен показател за условията на живот от една страна, а от друга може да послужи като индикатор за социалното неравенство. Много голяма е разликата между големината на най-голямата и най-малката къщи в кв. „Надежда“, малка е разликата в с. Тополчане. В Тополчане обаче средният стандарт за големина на жилище е много по-нисък. На практика половината от домакинствата в квартала живеят в жилища с площ до 50 кв. м.

Основни параметри на площта на жилищата в кварталите (в кв.м.)	„Надежда“ Сливен	с. Тополчане
Най-малко жилище	8	15
Най-голямо жилище	250	150
Среден размер на жилищната площ	59	54
медиана на жилищната площ	60	50

Размерът на дворното място също е показател за разликите в условията на живот. В кв. „Надежда“ над една трета от домакинствата живеят в жилища без прилежащо дворно място, а дори най-големият двор е едва 100 кв. м. – още един индикатор за изключително високата гъстота на заселване на пространството.

Основни параметри по отношение на прилежащата към жилищата дворна площ в кварталите	„Надежда“ Сливен	Тополчане
Дял на жилищата без прилежащ двор (в%)	37.1	9.2

Размер на най-големия двор (в кв. м)	100	1000
Среден размер на дворната площ (в кв. м)	13.2	78.8
Медиана на дворната площ (в кв. м)	10	20

3.1.2 Инфраструктурна обезпеченост на жилищата в кв. „Надежда“ и с. Тополчане

Средната площ на жилищата дава отражение, както върху броя на стаите, използвани за спане, така и върху видовете сервизни помещения, с които разполага домакинството. Делът на домакинствата в с. Тополчане, които разполагат само с една стая е около 40%, а в жилища с три и повече стаи живеят около 5% от домакинствата в изследваната извадка.

Както в кв. „Надежда“, така и в с. Тополчане, не е голям делът на жилищата, обезпечени с баня.

Обезпеченост на жилищата с някои видове сервизни помещения по квартали (в %)	„Надежда“, Сливен	Тополчане
Кухня	51.5	27.1
Всекидневна	29.0	15.7
Баня	33.2	35.0
Тоалетна вътре в жилището	26.8	19.3
Тоалетна на двора	68.4	82.1
Килер или склад	20.6	10.0
Работилница	2.3	0.7
Гараж	6.9	1.4
Плевня, сайвант	6.5	3.6
Обор, кочина, кошара, козарник	10.5	5.0

Освен големината на жилището и наличието на стаи за спане и сервизни помещения, важно условие за качеството на живот е достъпът до комунални услуги. По отношение на електроенергията, вероятно, поради големия брой незаконни жилища в двата изследвани квартала приблизително една четвърт от домакинствата получават достъп до електроенергия като използват достъпа на своите съседи.

Достъп на домакинствата до електроенергия по квартали (в %)	„Надежда“ Сливен	с. Тополчане
Свързани са с електропроводната мрежа	74.7	75.7
Взимат от съседите, понеже са извън регулация	24.7	22.1
Нямат електричество	0.7	2.1

За разлика от достъпа до електроенергия, достъпът до течаща питейна вода е значително по-затруднен. На практика в кв. „Надежда“ едва две трети от домакинствата са свързани с общинската мрежа. Въпреки това най-проблемна изглежда ситуацията в с. Тополчане, където приблизително 17% от домакинствата нямат достъп до питейна вода и няма от къде да вземат в близост.

Достъп на домакинствата до течаща вода по квартали (в %)	„Надежда“ Сливен	Тополчане
--	------------------	-----------

Свързани са с общинския водопровод	67.6	74.1
Взимат с маркуч от съседите	24.2	6.5
Разчитат на собствен кладенец	-	-
Нямат в дома, но има обществена чешма в близост	3.6	2.2
Не, и няма от къде да се вземе в близост	4.6	17.3

Достъпът до канализация е още по-голям проблем. Делът на домакинствата в Тополчане, които нямат достъп до канализация, но нямат и септична яма е доста висок. Тук е моментът да се припомни обаче, че медианата на дворните пространства в Тополчане е 20 кв. м., т.е. 50% от жилищата там нямат условия да изградят септична яма в собствения си двор.

Достъп на домакинствата до канализация по квартали (в %)	„Надежда“ Сливен	Тополчане
Да, свързани сме с общинската мрежа	70.0	69.1
Да, имаме септична яма	28.3	7.2
Нямаме канализация	1.6	23.7

Достъпът до сметосъбиране също разкрива значим инфраструктурен проблем в условията на живот в тези квартали. Над две трети от домакинствата в кв. „Надежда“ изхвърлят боклука си в торби пред вратата на жилището, които биват събирани с каруца няколко пъти седмично. В село Тополчане под 1/4 от домакинствата имат достъп до контейнери за сметосъбиране, а при почти половината домакинства никой не събира изхвърлените боклуци.

Достъп на домакинствата до сметосъбиране по квартали (в %)	„Надежда“ Сливен	Тополчане
Контейнер в близост до входната врата	8.9	6.5
Контейнер, през няколко къщи	20.1	16.5
Торби пред вратата, събирани няколко пъти седмично	69.6	33.1
Няма контейнер. Никой не минава да събира торби	1.3	43.9

3.1.3. Отопление през зимата

Основният източник на отопление и в двата квартала са т.нар. печки на твърдо гориво (дърва и въглища) - 89.9% от домакинствата в кв. „Надежда“ и 97.1% от домакинствата в с. Тополчане. В кв. „Надежда“, Сливен е регистриран и относително висок дял на домакинствата, които се отопляват с електрически ток, посредством радиатори, калорифери или климатици – 18.6%.

3.1.4. Собственост на жилището и нагласи към узаконяване, преместване и ново жилище

- **Собственост на жилището и земята**

В масовия случай собствеността на жилищата принадлежи на главата на домакинството или близки негови роднини (които са го предоставили за безплатно ползване).

Разпределение на домакинствата в различните квартали, в зависимост от собствеността на жилището (в %)	„Надежда“, Сливен	Тополчане
главата на домакинството или неговия партньор	63.2	83.9

близки роднини, безплатно	36.2	7.3
близки роднини, наем	0.7	-
друг човек, безплатно	-	-
друг човек, с когото не сме роднини, и му плащаме наем	-	2.9
Общинско жилище	-	1.5
Не знам/не съм сигурен	-	4.4

По отношение наличните документи за собственост в кв. „Надежда“ какъвто и да е документ за собственост имат едва 12,8% от анкетираните. Почти три четвърти от домакинствата нямат никакъв документ. Съвкупността от домакинства в Тополчане е разделена на две приблизително еднакви части – 56,9% имат някакъв документ за собственост, докато останалите 43,1% нямат документи или не знаят дали има такива.

Разпределение на домакинствата, които са собственици на жилището в зависимост от наличието на документи за собственост на жилището и земята (в %)	„Надежда“ Сливен	Тополчане
Нотариален акт за жилището и земята	10.8	37.2
Нотариален акт за жилището, с отстъпено право за строеж	-	11.7
Нотариален акт само за земята, без документ за жилището	0.7	2.9
Отстъпено право на строеж, без документ за жилището	0.3	3.6
Имаме договор за покупка, но без нотариален акт	1.0	1.5
Нямаме документи за жилището или земята	72.9	21.2
Не знам какви документи има	14.4	21.9

- **Нагласи за узаконяване**

Направеното изследване отчита изключително високо ниво на желание жилището да бъде узаконено. В Тополчане почти ултимативното условие обаче е да няма големи разходи свързани с тази процедура. Съгласието в Кв. „Надежда“ също е много високо, като приблизително 40% от домакинствата биха узаконили жилището си, дори и да има съществени разходи, свързани с това. Вероятната причина за подобна нагласа е обстоятелството открито по-горе – домакинствата нямат никакви документи, които да докажат тяхното право на владение на жилището или земята.

Разпределение на домакинствата в изследваните квартали, които не притежават документи за собственост, но не биха закупили земята под дома си, по причини да не я закупят (в %)	„Надежда“ Сливен	Тополчане
Не бих могъл да намеря толкова голяма сума пари	100	58.3
Не ми харесва местоположението и условията на живот	-	20.8
Планираме да се преместим по-близо до роднини или приятели	-	12.6
Извън квартала е по-добре за децата	-	8.3
Извън квартала е по-добре за болните и възрастните хора	-	-
Ще емигрираме завинаги извън България	-	-

По отношение на закупуването на земя от онези, които не притежават документи за нея, в кв. „Надежда“ от възможността да се закупи земята под жилището биха се възползвали над 80% от анкетираните. В Тополчане обаче има много голям дял на отговорите „не мога да преценя“, което може да се свърже с големия дял домакинства, които не знаят какъв е правния статут на жилището. Основната причина респодентите да

не заявяват готовност да закупят земята под домовете си е несигурността дали ще успеят да осигурят необходимите за това финансови средства.

3.2. Жилищни условия и условия на живот на ромите в община Котел

Информацията в този раздел е изцяло от Анализ, предоставен от Общинска администрация Котел, който отчита резултатите от проучване в община Котел, осъществено от Местната активна група на ромите.

По отношение жилищните условия, при които живеят ромите в община Котел, предоставеният анализ отчита, че около 76% от анкетираните живеят в къщи, а 24% са определили мястото, където живеят като „паянтова къща“. Според твърденията на анкетираните 70% от тях живеят в законни къщи, а около 20% твърдят, че къщата им е незаконна. Според представители на местната ромска общност, участници в организирани в рамките на проучването фокус групи, броят на незаконните жилища е по-голям.

Сред отговорите на анкетираните съществува и отговор „не знам“, което според авторите на анализа може да означава, че запитаните не са се интересували до сега каква е собствеността им. Според авторите на анализа е желателно да се предприеме сериозна политика по търсене на възможности за узаконяване жилищата на ромите, като се започне с информационна кампания за разясняване въпроса какво означава „законна“ и „незаконна“ къща.

В анализа е посочено, че средно едно домакинство включва около 5 човека, като 53 % от домакинствата живеят в пространство до 60 кв.м., а 47% от домакинствата живеят от 60 до 160 кв.м. Условията, в които живеят повече от половината анкетираните, включват тесни пространства, които не отговарят на съвременните стандарти, липса на обособено място за учене, спане и почивка за повечето от хората, а това води до повишаване на заболяемостта при ромите, а за децата – до по-ниски резултати в училище.

74% от анкетираните са споделили, че нямат обособена детска стая. Само при 33% децата спят на собствено легло, а при останалата част от анкетираните децата спят заедно с баби, дядовци или родители. Липсата на баня в къщи е заявена от 68% от участниците в проучването, заявена е също така липса на бойлер и ползване на вода от външна чешма или централен водопровод, без водомер.

За наличие на интернет твърдят едва 37% от анкетираните, което в съчетание с липсата на компютър и лошите битови условия трудно би позволило на децата да учат в онлайн среда, използвайки съвременните дигитални средства за обучение, заради изискванията на пандемичната обстановка. Около 50% от участниците в анкетното проучване не харесват инфраструктурата в кварталите и смятат, че има нужда от подобрения.

3.3. Жилищни условия и условия на живот на ромите в община Нова Загора

В община Нова Загора ромското население обитава предимно селата и кв. „VI-ти“ в гр. Нова Загора, който се намира в западната част на града и представлява зона с преобладаващо население от ромски произход, което към месец 07.2022 г. наброява 10 086 души по постоянен адрес и 8772 души по настоящ адрес. Общността в кв. «VI-ти» е хетерогенна. Тя се състои от отделни групи, които се самоопределят като българи, турци и роми.

През последните години чувствително се засили тенденцията български граждани от малцинствен произход да се заселват и в останалите квартали на гр. Нова Загора. Поради тази причина данните за броя им, както и за домакинствата, не може да се посочи с точност.

За територията на гр. Нова Загора, която включва и кв. „VI-ти”, е одобрена кадастрална карта и регистри със Заповед № РД-18-56/31.08.2010 на изпълнителния директор на Агенция по геодезия, картография и кадастър.

Налични са терени извън регулация с компактно ромско население в гр. Нова Загора и някои населени места на територията на общината. Действащият ПУП за кв. «VI-ти», Нова Загора, е одобрен със Заповед № 470/26.10.1988 г.

Квартал „VI-ти”, гр. Нова Загора е обособен за малцинствени групи. Той се характеризира с лоша инфраструктура, която на места липсва, наличие на незаконно строителство, бедност, ниска степен на образование, отпадане на децата от училище, висока безработица.

Наличието на водопровод в кв. „VI-ти” налага изменение на ПУП, поради липса на финансови средства за изместване на съоръжението. Площта на жилищните терени е 2 275 м². и съществуват 5 бр. поземлени имоти – общинска собственост, за жилищно застрояване.

В цялата община водопроводната мрежа и електричеството са изградени на 100%. Канализационна мрежа има изградена само в гр. Нова Загора, която отвежда отпадъчните води до Пречиствателна станция за отпадни води. Въведено е сметосъбиране и сметоизвозване.

Водопроводната мрежа в квартала е изградена през 60-те години на миналия век от етернитови тръби с обща дължина 8 800 л. м. Изградената част от канализационна мрежа е с обща дължина 4 384 л. м.

През последните 10 години се осъществяват дейности за подобряване на инфраструктурата:

- * По проект „Обновена и модернизирани градска среда в гр. Нова Загора”, финансиран по ОП „Регионално развитие” са реконструирани улиците „Черно море“ /улично платно: 748.00 кв. м асфалт и тротоари: 340.00 кв. м тротоарни плочи и 710 л. м бордюри/ и „Училищна“ /улично платно: 2 988.00 кв. м асфалт и тротоари: 744.00 тротоарни плочи и 1 466.00 л. м бордюри/.

- * Изграждане на водопроводна мрежа по ул. „Роза“ – Главен клон VII /о.т. 7 до о.т. 18 със СВО/ 475 л.м и 17 бр. СВО /120 л.м/, 3 бр. противопожарен хидрант и ул. „Лилия“ - Главен клон VIII /о.т. 9 до о.т. 75 със СВО/ 344 л. м и 17 бр. СВО /120 л. м, 1 бр. противопожарен хидрант.

- * Основен ремонт на улици в кв. „VI-ти“ с общ обем на асфалтиране 576 кв.м и тротоари 830 кв. м

- * Аварийно почистване на дере № 29 в кв. „VI-ти“ с обща дължина 2 840 м.

- * „Изграждане на нова сграда с две учебни стаи, физкултурен салон, стая за ресурсен учител и столова с разливна в НУ „Св. Паисий Хилендарски” гр. Нова Загора - Обща стойност на проекта: 764 684,64 лева;

3.4. Жилищни условия и условия на живот на ромите в община Твърдица

Към 2017 г. в община Твърдица има 4 710 жилищни сгради. Общият брой на самостоятелните жилища е 5 642, с полезна площ 423 060 кв. м. и жилищна площ 335 251 кв. м. Полезната жилищна площ на човек от населението за общината към 2017 г. е 25 кв. м. По брой на стаите преобладават тристайни и четиристайни жилища – общо 2 910 броя или 52%. По вида на конструкцията 4 157 сгради (около 88%) са масивни/тухлени, 42 сгради са стоманобетонни, 15 - панелни и 496 с други конструкции (в т.ч. кирпич).

Към 2019 г. Община Твърдица разполага с 53 сгради общинска собственост. В гр. Твърдица се намират 28 от сградите, в гр. Шивачево - 6, а в селата на общината - 19. Като цяло общинският сграден фонд на Община Твърдица е морално остарял. Сградите са

строени предимно в средата на миналия век. Състоянието на жилищния и сграден фонд на частните лица в голяма степен е същото като на общинските сгради. Повечето частни жилища се нуждаят от смяна на дограмата, саниране, полагане на топлоизолация на външни стени, покрив и под. Санирането на жилищните сгради е сред приоритетите на общинската енергийна политика.

На територията на общината има много изоставени сгради, които не се поддържат и са в много лошо състояние. Това се отразява негативно на цялостния облик на общината и нейната привлекателност за хората. За отопление на сградите в общината се използват предимно електрическа енергия, печки на дърва и въглища.

Живеещите в Община Твърдица граждани в ромските квартали са 30 % от населението на Общината или около 4 900 души. Разпределението им по населени места е както следва:

- гр. Твърдица, кв. „Изток” и в покрайнините на кв. Козарево - около 2 200 души;
- гр. Шивачево - 1 610 души;
- с. Сборище - 990 души;
- с. Оризари - 100 души.

В селата части от местата, където живеят ромите са придобили вид на гета. В по-голямата си част живеят капсулирано, бедно и са на път да се маргинализират. Значителна част от изградените жилищни сгради са незаконни - изградени върху чужда земя. Често в една къща живеят по няколко семейства, с две, три или повече деца. В кварталите има изградена система за сметопочистване. Липсва канализация. Ново отредени терени за жилищно строителство с одобрен ПУП в местата населени с гражданите от ромски произход има в гр. Твърдица, кв. „Изток”. По – заможните роми си закупуват вече частни имоти и си строят жилища. В гр. Твърдица и гр. Шивачево законно изградените жилища в кварталите са сравнително добре благоустроени. В сравнение със селата - над 80 % от жилищата в градовете притежават законово стандартните елементи – електричество и вода. Такива липсват само в незаконно изградените жилища.

Голям процент от ромите в селата обитават примитивни жилища с изключително лоши материално-битови и санитарно-хигиенни условия..

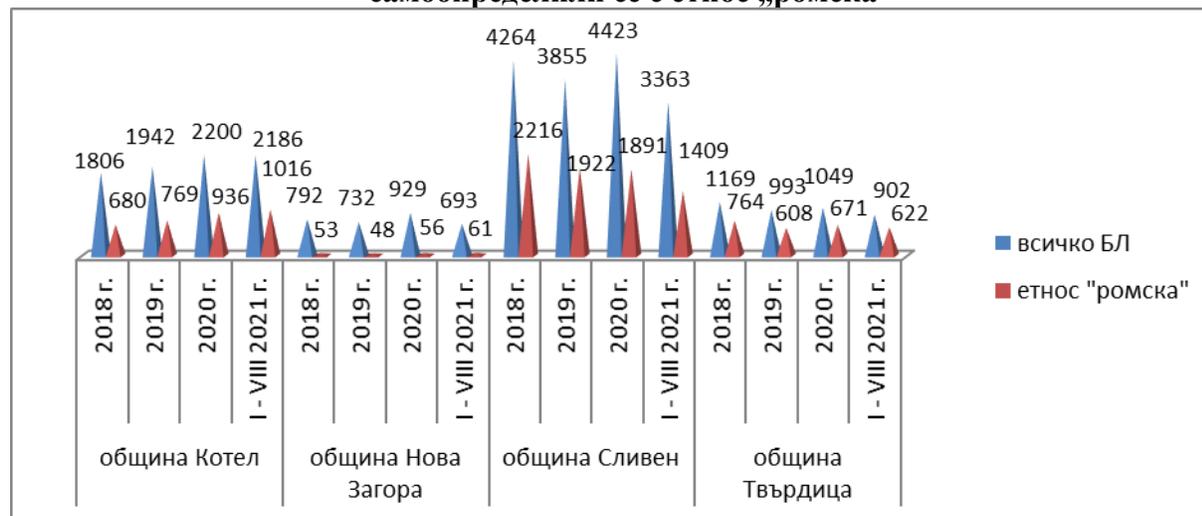
4. Заетост и социално включване

Неравностойното положение на ромите на пазара на труда е свързано основно с тяхното по-ниско равнище на образование и квалификация.

Безработицата, особено дълготрайната безработица, ниското ниво на активност и недостатъчно ефективните програми са сред основните фактори за обедняване и социална изолация на ромския етнос.

По информация на Дирекции „Бюро по труда” през периода януари – август 2021 г. средномесечният брой на регистрираните безработни лица, които са се самоопределили с етнос „ромска” в област Сливен е 3 108 души, като те представляват 43.5% от общия брой безработни, регистрирани в дирекциите „Бюро по труда” в областта – 7 144 души.

Брой регистрирани безработни лица - общо и безработни, самоопределили се с етнос „ромска”

Различна е ситуацията в отделните общини. Естествено като абсолютна стойност най-голям е броят на регистрираните лица от ромски произход в община Сливен. Относителният дял на регистрираните роми спрямо всичко регистрирани безработни лица е най-голям в община Твърдица и достига 69.0%, а най-нисък е в община Нова Загора и е 8.8%.

Средномесечният брой през периода януари – август 2021 г. на безработните младежи до 29 г. от ромски произход е 530 души, което съставлява 17.1% от всички регистрирани роми в областта, при 13.3% младежка безработица в областта или 948 души. Делът на безработните младежи от ромски произход спрямо всички регистрирани безработни младежи е 55.9%.

Анализите на безработицата показват, че в **образователната структура на безработните** в област Сливен преобладават лицата с основно и по-ниско образование и без професионална квалификация, а липсата на образование и професия, както и ниската квалификация, са бариери пред заетостта.

През периода януари – август 2021 г. средномесечният брой на безработните лица с основно и по-ниско образование е 4 955 души и представляват 69.4% от безработните в областта. По информация на дирекциите „Бюро по труда” 94.4% от регистрираните лица от ромски произход са с основно и по-ниско образование, което ги поставя в още по-неблагоприятно положение на пазара на труда.

Регистрирани безработни лица по образование - общо и безработни, самоопределили се с етнос „ромска”

показатели	период	всичко БЛ	етнос "ромска"
висше образование	2018 г.	428	0
	2019 г.	391	1
	2020 г.	496	2
	I - VIII 2021 г.	375	2
средно образование	2018 г.	1957	127
	2019 г.	1898	169

	2020 г.	2409	232
	I - VIII 2021 г.	1815	172
основно и по-ниско	2018 г.	5647	3585
	2019 г.	5232	3176
	2020 г.	5696	3319
	I - VIII 2021 г.	4955	2933

Продължава тенденцията от предходните години регистрираните лица, самоопредели ли се с етнос „ромска” предимно да се устройват на работа най-вече на първичния пазар на труда.

Брой включени в заетост лица общо и безработни, самоопределили се с етнос „ромска”

показатели	период	всичко БЛ	етнос "ромска"
постъпили на работа общо	2018 г.	6307	1936
	2019 г.	5138	1430
	2020 г.	5248	1100
	I - VIII 2021 г.	3620	790
първичен пазар	2018 г.	4727	1448
	2019 г.	4371	1257
	2020 г.	4379	962
	I - VIII 2021 г.	2552	590
програми за заетост	2018 г.	314	58
	2019 г.	369	85
	2020 г.	404	66
	I - VIII 2021 г.	192	48
мерки за насърчаване	2018 г.	112	19
	2019 г.	103	24
	2020 г.	138	31
	I - VIII 2021 г.	66	25
проекти на ОП РЧР	2018 г.	1154	411
	2019 г.	295	64
	2020 г.	327	41
	I - VIII 2021 г.	810	127

Според експерти от Дирекция „Бюро по труда“ голяма част от регистрираните в бюрата по труда лица от ромски произход са обезсърчени. Дълготрайната безработица често води до демотивация при търсене на заетост и безработните лица стават част от системата на социално подпомагане.

Няма точни и систематични официални данни за дела на ромите сред хората, обект на социално подпомагане, тъй като Дирекции „Социално подпомагане” отпускат помощи на лицата и семействата без оглед на етническата принадлежност. Въпреки това редица проучвания, както и приблизителни оценки, направени от специалистите от системата в

област Сливен, показват, че ромските семейства и техните деца числено преобладават сред лицата, обект на социално подпомагане.

По данни на Националния статистически институт за 2021² г. област Сливен е на трето място сред областите в страната с най-висок относителен дял /25.2%/ на хората живеещи под прага на линията на бедност. Процентът от населението в област Сливен, живеещо с материални и социални лишения е 33% и това нарежда областта на първо място сред 28-те области в страна с най-висока стойност на показателя. Стойностите на двата показателя остават много по-високи от средните им стойности за страната.

В риск от бедност или социално изключване живеят 66.6 хиляди души от област Сливен или 36.4% от населението.

5. Върховенство на закона и антидискриминация

Върховенството на закона, гарантирането на живота, достойнството и правата на личността в условията на равнопоставеност и недопускането на дискриминация, основана на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние са базисни принципи в една демократична и правова държава. Като висши ценности, те са намерили и своята конституционна регламентация в страната (чл. 4, ал. 2 и чл. 6 от Конституцията на Република България).

В България е приета и основната правна рамка за борба с дискриминацията. Основополагащ е Законът за защита от дискриминация, с който е създаден и нарочен независим държавен орган – Комисията за защита от дискриминация, която да разглежда и да се произнася по жалби, свързани с пряка и непряка дискриминация както на конституционните основания, така и на база увреждане, възраст, сексуална ориентация и на всякакви други признаци, установени в закон или в международен договор, по който Република България е страна.

В периода 2015 – 2020 г. **Комисията за защита от дискриминация – регионален офис Сливен** е работила по 8 преписки във връзка с дискриминация по признак етническа принадлежност, като шест от всички преписки са по жалби срещу различни медии във връзка с техни публикации или репортажи. Една от преписките е прекратена поради неотстраняване на нередностите в срок, други две са приключени след постигнато споразумение между страните, а в останалите - с решение на КЗД.

Много е голям броят на гражданите от ромски произход, които за същия период са потърсили консултация в регионалния офис на КЗД, но при много от тях етническата принадлежност не е в основата на неравното третиране, на което са били подложени. Освен това регистрирането на хората, потърсили консултации, се извършва не по етнос, а по признак на дискриминация, затова няма как да се даде точна информация за броя консултирани за същия период роми. Може обаче да се проследи самия признак етническа принадлежност. За периода 2015-2020 г. броят на гражданите, оплакали се в регионалния офис на КЗД или по време на изнесените приемни в общините от неравно третиране по повод етническата им принадлежност е 77. Сигналите на хората са свързани с различни проблеми от дискриминационен характер: отказ да бъдат обслужени в заведения или търговски обекти, недопускане в плувен басейн, грубо отношение от страна на служители от държавната или общинска администрация, отказано направление или преглед от лекари, отказ за наемане на работа, тормоз от работодател с цел жалващият се да бъде принуден да напусне, неправомерно освобождаване от работа, в това число и на бременна

² 2021 г. е годината на провеждане на изследването, а референтната година на дохода е 2020 г.

жена, физически тормоз, сформирани на изцяло ромски паралелки в училищата, отказ на общините или кметствата за решаване на инфраструктурни и социални проблеми на хората от ромските квартали, отказ за регистриране на банкова сметка на сдружение на етническа основа, обиди на етническа основа заради наложена глоба, ограничаване изходите на два квартала с компактно ромско население заради концентрация на заболели от ковид. Много са сигналите за насаждане на етническа омраза чрез ТВ предавания или публикации в различни медии и информационни сайтове.

Много от жалващите се идват с проблеми извън компетенцията на КЗД, други биват консултирани най-общо във връзка с условията за образуване на производство, сроковете и процедурите по образуване на преписки по подадени от тях жалби. В голяма част от случаите обаче, когато са потърсили консултация от КЗД, не се стига до подаване на жалба поради различни причини - липса на реално основание за неравно третиране или погрешно тълкуване на понятието дискриминация, отказ на самите граждани да подадат жалба поради страх от последствията, недоверие в институциите или желание проблемът им да се реши на момента, което съгласно правилата за производство е невъзможно. Понякога гражданите отказват да подадат жалба, като разберат, че правилата за производство в КЗД не предвиждат изплащане на парично обезщетение на жертвата на дискриминация, а само прекратяване на дискриминационната практика и глоба или имуществена санкция на извършителите, както и задължителни предписания към висшестоящите органи за промени в нормативната база. При част от подадените жалби не се е стигнало до образуването на производство поради наличие на несъответствие с условията за образуване на такова или неотстраняване в определения срок на непълноти и несъответствия по жалбата.

От друга страна все още е слаба информираността сред населението от ромски произход за възможностите за защита правата на гражданите срещу проява на дискриминация, които дава КЗД. Затова наред с консултирането на граждани, станали жертва на неравно третиране, голяма част от дейността на регионалния офис е насочена в посока **повишаване на информираността и превенция срещу прояви на дискриминация**. Това намира израз в многобройни информационни, дискуссионни срещи, презентации и ежеседмични изнесени приемни с представители на различни институции, училища, неправителствени организации и т.н., на които се разясняват функциите и правомощията на Комисията за защита от дискриминация и възможностите за защита на жертвите на дискриминация, които дава приложението на Закона за защита от дискриминация. Поясняват се реда и условията за подаване на жалба и самата процедура по производство в КЗД. За периода 2015 - 2020 г. в регион Сливен са проведени много такива информационни и дискуссионни срещи и изнесени приемни по места съвместно с общините от областта, Фондация „Здравето на ромите” и Сдружение „Жажда за живот”, като специално място е обърнато на жените от ромската общност, с които са разисквани най-вече проблеми и казуси в здравеопазването.

През периода със съдействието на Регионалното управление на образованието и училищните ръководства са проведени и много презентации в училища, включително и в населени места и квартали с компактно ромско население. С голям интерес децата се запознават и дискутират по епизодите от учебния пакет „Уроци по толерантност”, който е по проекта на КЗД и Института по правата на човека – Дания „Училища без дискриминация” и обхваща проблеми на всички етноси.

Сред превантивната дейност на регионалното представителство на КЗД е участието в редица дискусии, кръгли маси, работни семинари, конференции и други обществени прояви по проблемите на ромите, организирани съвместно с неправителствени организации, Общините Сливен и Твърдица, Секретариата на НССЕИВ

към МС. Беше проведена и среща на фокус-група по проекта на КЗД „Предотвратяване на дискриминацията и създаване на равни възможности“, както и семинари за представители на медиите на национално ниво.

От досегашната дейност на КЗД в областта, могат да се направят следните изводи:

➤ За да бъдат хората по-добре информирани относно механизма на защита, по реда на Закона за защита срещу дискриминация, е необходимо в бъдеще да се засили превантивната дейност за толерантност чрез системни обучения съвместно с неправителствени ромски организации, представители на Регионалния инспекторат на образованието и директори на училища, за което е нужна и тяхната инициативност.

➤ Организираните ежеседмично открити приемни на регионалния представител на КЗД в общини и кметства от област Сливен, които са временно преустановени заради пандемията, трябва след възобновяването им да обхванат повече населени места с компактно ромско население.

➤ Трябва да продължат и обученията и семинарите с представители на медиите с цел превенция на дискриминацията в техните предавания и публикации.

България е страна по редица международни инициативи, целящи предотвратяване на дискриминацията в наказателната система. Ето защо няма публично оповестени данни за извършените престъпления от представители на различни етноси. Дори и да има данни за нивото на извършване на определени престъпления от различните етноси, използването на етнически и расови обобщения при действията на полицейските органи и други правоохранителни органи е некоректно и не се прави.

Всички граждани са равни пред закона. Не се допускат ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние. Приоритет в дейността на полицейските служители е да работят активно за опазване на обществения ред и социалния мир, като предприемат всички необходими мерки за осигуряване на правата на малцинствата и недопускане на форми на дискриминация, расизъм, екстремизъм и ксенофобия.

Децата в риск са специфична група, чиито представители са жертва, а поради това, понякога и извършители на престъпления и противообществени прояви.

Насилието над деца е изключително сериозен и разрастващ се проблем с множество крайно негативни ефекти върху цялостния процес на израстване и развитие на жертвите.

По данни на ОД на МВР – Сливен през 2020 г. е предоставена полицейска закрила на 9 деца в риск. Две от тях са деца от ромски произход. Причината за предоставяне на полицейска закрила е за това, че децата са останали без надзор.

С децата с проблемно поведение приоритетно работят **местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни /МКБППМН/ и детските педагогически стаи /ДПС/ към РПУ.**

Малолетните и непълнолетни лица, пострадали от престъпления през 2020 г. са 58, като 4 от тях са с телесна повреда, 4 са жертви на блудство, 7 деца са жертви на кражба, а 43 са пострадали от престъпления категоризирани като „Други“.

Към общите констатации за факторите, пораждащи противообществени прояви, при малолетните и непълнолетните следва да се отчете и ролята на семейството. Голям е броят на децата, които са живели в среда, различна от традиционна семейната: отглеждани от един родител; живеещи при роднини (поради трайно или периодично

отсъствие на родители, работещи в чужбина); живеещи в интернат или на квартира. Рисква група са и децата от многодетни семейства и семейства, създадени от много млади родители, които често също са деца.

Без съмнение за намаляване на противообществените прояви и престъпността в ромската общност и други общности в неравностойно положение е необходимо да се промени тяхното социалното положение, средата за обитаване, качеството на образование и т.н. От направения кратък анализ, могат да се направят изводи за необходимите специфични мерки относно превенцията на противозаконните прояви. Добре е те да обхващат цялата общност, но фокусът да бъде подкрепата на децата и техните семейства.

Ключът към постигане на реални резултати и повишаване успеваемостта на мерките, насочени към преодоляване на маргинализацията на определени общности, е възпитаването на обществото в единни правила и принципи. Социалната и икономическата интеграция на ромите е двустранен процес, който изисква промяна в нагласите в мнозинството от хората, а така също и в членовете на ромската общност.

Независимо от наличието на правна рамка, дискриминационните прояви и антиромските нагласи продължават да създават бариери пред ромската общност въпреки доказателствата за намаляване на усещането за дискриминация сред ромите.

Продължава крайната бедност, безработицата, ниското ниво на образование в сегрегирани училища и класове, неадекватните жилищни условия, лошото здравеопазване и благосъстояние сред част от ромското население, които поставят в неравноправно положение представителите на тези общности.

Социалната изолация засилва предразсъдъците срещу ромите, което прави тяхната маргинализация социално приемлива и засилва антиромските нагласи. Ромите продължават да се сблъскват с дълбоко вкоренени негативни обществени нагласи и предразсъдъци.

Ромските жени навсякъде в Европейския съюз все още са изправени пред неравенства в много отношения, които крайната бедност, изключването и дискриминацията засилват още повече.

Ромските деца и жени се сблъскват с различни форми на дискриминация, включително и множествена дискриминация, трафик на хора, бракове на непълнолетни и принудителни бракове.

Ето защо, за предстоящия период основен акцент в Националната стратегия е поставен върху ефективно прилагане на съществуващата нормативна уредба за борба с антиромските нагласи и дискриминацията чрез: повишаване на институционалната култура и експертен капацитет на публичните институции, повишаване на доверието в тяхната дейност с акцент върху правозащитната и правораздавателна такава; повишаване на информираността на представителите на ромските общности за техните права и механизмите за тяхната защита за преодоляване на препятствията и бариерите пред достъпа до правосъдие; повишаване на обществената култура за правата на човека и историята на ромите, за да се разберат причините за социалното изключване и бедността; повишаване на обществената осведоменост за случаите на расизъм, дискриминация и техните негативни последици за обществото и промяна на обществените нагласи и стереотипи.

Целите в приоритета ще засилят борбата с дискриминацията като разширят фокуса на работата по приобщаването и участието на ромите в нови хоризонтални и структурни области извън заетостта, образованието, здравеопазването и жилищното настаняване.

6. Култура и меди

На територията на област Сливен се провежда единственото по рода си събитие в България – „Дни на ромската култура“, организирано от Сдружение „Ромска академия за култура и образование“. Събитието представя автентичен ромски фолклор – музика, песни, танци, изкуство, театър и др. В рамките на „Дни на ромската култура“ изяви са имали национални и световно известни музиканти и изпълнители.

За насърчаване на културното многообразие и популяризиране на ромската култура, традиции, обичаи и творчество, е необходимо да се включат в културния календар на общините в областта честването и отбелязването на традиционни ромски празници.

За пълноценното интегриране на ромската общност е необходимо съхраняване, развитие и популяризиране на специфичната етнокултура на ромите, като част от българската национална култура, и създаване на условия за равен достъп на ромската общност до обществения и културен живот на различни нива. Чрез културните събития на територията на област Сливен се създават предпоставки за позитивна промяна в нагласите на обществото към приноса на ромите за културно-историческото наследство на България и промяна на негативния медиен образ на ромите, повишават се възможностите на ромското население за лесна социална, културна и икономическа интеграция.

Непознаването на ромска култура: фолклор, история, традиции, бит, нрави, силно затруднява интеграционните процеси на ромите в България. Негативният медиен образ, предразсъдъците по отношение на ромската култура и традиции, затрудняват реализирането на пазара на труда и участието на ромите в обществените процеси в страната и Европа. Голяма част от представителите на широката общественост свързват ромската култура единствено и само с нискокачествени аудио и видео продукти, които запълват медийното пространство и изкривяват културната наследственост. По този начин ширещата се псевдо-култура, съпроводена с липсата на автентични културни модели за подражание и приемственост сред младите роми води до асимилация на ромските културни ценности. Засилва се антиромското говорене и расистки пропаганди в дигиталното пространство. Негативният медиен образ към ромите засилва степента на недоверие, незачитане на културната наследственост и създава предпоставки за културна асимилация на общността. За намаляване на социалната изолация, и улесняване на социалната и икономическа интеграция на ромското население, е необходимо да се покаже по един нов и модерен начин истинското лице на ромската култура, да се създадат условия за равни възможности на пазара на труда, да се повиши информираността на ромите и широката общественост.

За борба и противодействие на проявите на „език на омразата“, е нужно да се създаде ефективна комуникационна стратегия за промяна на негативните нагласи спрямо ромите, придружена от конкретен план за действие, с предвидено финансиране, както и ясни индикатори за мониторинг, както и да се повиши капацитета (вкл. чрез увеличаване броя на наличните служители и осигуряване на тяхното обучение) на Прокуратурата, полицейските управления, и други институции, да разпознават и реагират ефективно на всички форми на антиромско говорене, да се насърчи етническото разнообразие в публичната администрация, включително чрез привличане на роми като важна част от процеса. Също така да се работи в тясна връзка с НПО за насърчаване, мотивиране на млади роми да продължат образованието в сферата на журналистиката; стимулиране на журналисти от ромски произход да работят в средствата за масова комуникация; да се създадат онлайн платформи за представяне и популяризиране на ромска култура, традиции, обичаи и творчество, добри практики и примери на успели роми; да се

провеждат кампании срещу расизма и антиромско говорене, както и обучения на теренни работници (вкл. медиатори, учители, социални и здравни работници, полицаи и др.) за ефективна работа в ромска общност.

Народните читалища са културни средища в населените места, съхраняващи традициите и обичаите. Издирват, изучават, съхраняват културно-историческото наследство и развиват фолклорното богатство. Акцент в работата им е развитието на любителското художествено творчество, пресъздаването на народните обичаи и обреди. Основна грижа на читалищното, особено в по-малките населени места, е и библиотечното обслужване. Вратите на читалищата и техните библиотеки са отворени за всички български граждани. Участието във формите на художествената самодейност в читалищата е според желанието и потребностите на гражданите, независимо от техния етнос.

Достъпът на гражданите от ромски произход до дейността на читалищата не е ограничен и всички, които имат желание се включват в нея. Едни ползват книжният фонд на библиотеките и техните компютърни зали, други участват в колективите за любителско творчество заедно с другите етноси, а трети са обособили свои колективи.

На територията на област Сливен осъществяват дейност 111 читалища. В община Сливен действат общо 54 читалища. От тях три са в квартали с компактно ромско население: едно в кв. „Комлука“ и две в кв. „Надежда“.

По данни на Сдружение „Читалища“ - Сливен обособени ромски колективи в община Сливен има, освен в горепосочените читалища, още и в с. Злати войвода – за автентичен ромски фолклор и в с. Горно Александрово – за български народни танци. В част от оркестрите към други читалища участват музиканти от ромски произход – с. Тополчане, с. Гавраилово и с. Селиминово. Почти всяка година се поставя началото на танцов състав за български народни танци в читалищата в селата Селиминово и Крушаре, като се започва с голям ентузиазъм, който постепенно угасва.

В община Нова Загора действат 33 читалища. Общинска администрация ги подкрепя и им оказва съдействие в инициативите и мероприятията, които реализират за опазване на културното наследство (вкл. това на ромите), за насърчаване на творческото развитие и културното взаимодействие. При отчитане дейността на читалищата през последните 2 години трябва да се има предвид реалната обстановка в страната и света, а именно – пандемията от Ковид-19. Тя засили уязвимостта на изолирани и маргинализирани ромски общности и показа спешната нужда от по-ефективен и всеобхватен отговор на национално и европейско ниво.

В голяма част от събитията в културния календар на общината участват деца и младежи от ромски произход: Националният фестивал на ученическите театри „Арлекин“, както и различни инициативи по повод празника на града - 14 октомври Петковден. Възрастното население от ромски произход обаче все още не взема достатъчно участие в културния живот на общината.

Условия за равнопоставено представяне на ромската общност и равен достъп до обществения живот създава и спортът. Спортните бази на Община Нова Загора са общодостъпни и могат да се ползват от всички, без значение на етническата принадлежност.

Проблем за по-активното включване на ромската общност в културния живот на общината продължава да бъде липсата на читалище в квартал „VI-ти“, поради прекратяване на дейност на съществуващото през 2010 г, липсата на НПО-та, развиващи дейност в тази сфера на територията на община Нова Загора, както и липсата на ромски медии и интернет платформи.

На територията на община Твърдица функционират 9 читалища. Те не са разположени в квартали с компактно малцинствено население. По информация на община Твърдица в някои селища в танцовите състави участват по 1-2 самодейци от ромски произход. Това са единични случаи, но като цяло ромите не проявяват интерес към работата в читалищата. Детският фолклорен празник, посветен на Цветница (от 1994 до сега) представя пролетната обредност на етническите групи в общината. През последните години в него участват ромска танцова формация към местното средно училище. Читалището в гр. Шивачево организира празник за отбелязване на 8 април - Международния ден на ромите, с програма от деца-роми от начален курс.

В община Котел действат 15 читалища. Пет от тях са в населени места с компактно ромско население: гр. Котел, който е с население със смесена етническа принадлежност (българи, роми, турци, каракачани), с. Градец, който е почти изцяло с ромско население и селата Тича, Мокрен и Пъдарево също с голямо население от ромски произход. Дейността на тези читалища е насочена към привличане на ромите – изучаване на автентичен фолклор, местни народни песни, народни танци, ромска коледарска група. Те участват активно в проявите на общината, в събори и етнофестивали. В с. Градец 100% от децата от ромски произход са обхванати в самодейни групи.

В **културните календари на общините** на територията на област Сливен присъстват множество и разнообразни прояви, свързани с културното многообразие - с международно, национално или местно значение. В част от събитията в календара участват деца и младежи от ромски произход.

Като цяло се налага изводът, че възрастното население от ромски произход все още не взема участие в културния живот на общините. Не така стоят нещата с децата, които посещават детска градина и училище. Те са включени наред с останалите деца и ученици във всички прояви, свързани с чествания на различните местни и национални празници. Тези дейности благоприятстват за по-пълното приобщаване на децата от ромски произход към читалищната дейност, както и за преодоляване на изолираността им в ромските квартали.

III. ВИЗИЯ

Постигане на равенство, приобщаване и участие на уязвими етнически групи и общности като ромите във всички обществени сфери за успешно и устойчиво развитие на българското общество.

Осигуряване на реална равнопоставеност, социално-икономическо приобщаване и участие на ромите в четирите общини на област Сливен.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Създаване на условия за равнопоставеност, приобщаване и участие на ромите, чрез осигуряване на достъп до права, стоки и услуги, участие във всички сфери на обществения живот при спазване принципите на върховенство на закона и недискриминация.

V. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И ХОРИЗОНТАЛНИ АСПЕКТИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Водещи принципи

Доброто познаване на проблемите на уязвимите групи и общности на територията на област Сливен е предпоставка за ефективно справяне с тях. Водещите принципи в тази стратегия са съобразени с тези в Националната стратегия.

Превантивност на мерките, чрез предприемане на действия за отстраняване и намаляване на причините за риск от неравнопоставеност и социално изключване.

Ефикасност и ефективност – Реализиране на цели и мерки за постигане на напредък към целите за равенство, приобщаване и участие на ромите.

Партньорство – поставяне на общи цели, приемане на съгласувани подходи за работа, споделяне на информация и опит между всички заинтересовани страни.

Недопускане на дискриминация - пълноценно и активно участие на всички в обществения живот.

Включване на лица от маргинализираните групи в дейностите по промяна на условията и начина на живот с постепенно нарастване на тяхната ангажираност до пълно обхващане на всички жители в съответното населено място.

Иновативност в прилагане на нови подходи в политиките за равенство и приобщаване.

Допълняемост – допълване с други стратегически документи на местно ниво.

Водещи при изпълнението на Стратегията са също така и Десетте общи основни принципа за включване на ромите, приети от Съвета на Европейския съюз на 8.06.2009 г.:

- 1) Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики;
- 2) Изрична, ясно определена но не изключителна насоченост;
- 3) Межкултурен подход;
- 4) Приобщаване към мнозинството;
- 5) Осъзнаване на измерението за равенството между половете;
- 6) Трансфер на основани на фактите политики;
- 7) Използване на инструменти на ЕС;
- 8) Участие на регионалните и местните власти;
- 9) Участие на гражданското общество;
- 10) Активно участие на ромите.

Хоризонтални цели:

Политиките за приобщаване на ромите представляват неразделна част от общонационалните политики за повишаване благосъстоянието на българския народ. За тяхното постигане ще допринесат хоризонталните цели, заложи в Националната стратегия – равенство, приобщаване и участие, на които се базира и областната стратегия:

1. Ефективно равенство: Борба за предотвратяване на прояви на антиромски нагласи и дискриминация срещу ромите като цяло;
2. Социално-икономическо приобщаване: Намаляване на бедността и социалната изключване и премахване на социално-икономическите различия между ромите и останалата част от българското общество;
3. Значително участие: Насърчаване на участието чрез овластяване, сътрудничество и доверие.

Областното планиране на политиките за равенство, приобщаване и участие на ромите ще се основава на:

- Ефективност на предприетите действия и оптимизиране на използването на ресурсите (финансови и човешки ресурси, материална база и социална инфраструктура);
- Развитие на междусекторното сътрудничество и взаимодействие за намиране на устойчиви решения за стимулиране на социалното включване на уязвимите етнически общности и маргинализираните групи в област Сливен и общините на нейна територия;
- Планиране на дейности, обхващащи територията на цялата област или на две или повече общини, които да решават специфични проблеми на маргинализираните етнически групи и изключени етнически общности, които надхвърлят възможностите на отделните общини;
- Съответствие на предприетите действия с реалните потребности на маргинализираните групи.

Секторни цели

Прилагането на политиките за равенство, приобщаване и участие на ромите е обвързано и зависимо от изпълнението на секторните политики в областта на образованието, здравеопазването, заетостта, жилищните условия

В тази насока четирите секторни цели на Стратегията са:

- Повишаване на ефективния достъп до качествено приобщаващо образование;
- Повишаване на ефективния достъп до качествена и устойчива заетост;
- Подобряване на здравния статус на ромите и увеличаване на ефективния достъп до качествени здравни и социални услуги;
- Повишаване на ефективния достъп до адекватни десегрегирани жилища и основни услуги.

Подходи

За да се реализират приобщаващите политики е необходима съвкупност от целенасочени и основни подходи, които да са изпълними, приложими и съответстващи на нуждите на всяка община.

На местно ниво ще се прилагат целеви мерки по сектори, които са заложили в общите политики и които да доведат до компенсиране на неравенствата.

Дейностите по отделните приоритетни направления ще бъдат изпълнявани чрез взаимна допълняемост на следните подходи:

- Преодоляване на неравнопоставеността във всички обществени сектори, чрез позитивни действия, които да доведат до утвърждаване на позитивни обществени нагласи към ромската общност;
- Подпомагане на общността за преодоляване на традиционни практики, които нарушават правата на жените и децата;
- Подкрепа на участието и партньорството на всички заинтересовани страни;
- Интегриран подход за териториално развитие, при който на териториален принцип едновременно се предприемат мерки и обединяват ресурси по различни приоритети, основани на местните специфики и нужди и ангажираност на всички заинтересовани страни в посрещането на специфичните местни предизвикателства;
- Диференциране на подходите, методите и средствата за осъществяване на политиките за приобщаване, съобразно особеностите на социалните и демографски подгрупи сред

ромската общност.

- Прилагане и споделяне на добри практики от общините на територията на областта или страната, чийто подходи и мерки са довели до устойчиви резултати и качествен напредък.

VI. ПРИОРИТЕТИ

1. ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУЧЕНИЕ

Оперативна цел: Създаване на условия за осъществяване на качествено и приобщаващо образование, за образователна интеграция и интеркултурно образование на деца и ученици, в т.ч. за уязвими групи, включително роми.

Общи цели:

1. Ефективен обхват, включване и реинтеграция на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст от уязвими групи, включително роми.
2. Осигуряване на условия за осъществяване на приобщаващо образование и образователна интеграция на деца и ученици от уязвими групи, включително роми.
3. Повишаване на качеството на образование в детски градини и училища с концентрация на деца и ученици от уязвими групи, включително роми.
4. Преодоляване на процесите на обособяване (т.н. сегрегация и вторична сегрегация) в детски градини и училища чрез образователни мерки за десегрегация.
5. Съхраняване и развиване на културната идентичност на децата и учениците с различни етнокултурни маркери, включително роми чрез утвърждаване на интеркултурното образование, като неотменна част от процеса на модернизация на българската образователна система.
6. Ефективно взаимодействие „образователна институция – семейство“ с фокус върху родители от уязвими групи, включително роми, за повишаване значимостта на образованието чрез промяна на нагласите.
7. Насърчаване на участието на лица от уязвими групи, включително роми, в продължаващо образование и/или професионална квалификация и/или висше образование.
8. Взаимодействие с родителите относно възпитанието, развитието, образованието и отглеждането на децата, както и за сътрудничество с детската градина/училището. Съвместна работа с НПО, образователни медиатори и други специалисти във връзка с образователните постижения на децата и учениците.

Мерки за постигане на целите

- Обхващане на деца от уязвими групи, включително роми, във форми на образование и грижи в ранна детска възраст и осигуряване на непрекъснатост на обучението в задължително предучилищно образование за 4-5-и и 6-годишните деца.
- Осигуряване на непосредствен и непрекъснат достъп до образователната система на деца и ученици, в задължителна предучилищна и училищна възраст, в т. ч. и чрез дейностите по Механизма за съвместна работа на институциите по обхващане, включване и предотвратяване на отпадането от образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст

- Реализиране на интегрирани дейности за образователна интеграция на деца и ученици от етническите общности в уязвимо положение чрез осигуряване на ефективен процес на обхват, включване и реинтеграция в образователната система.
- Осъществяване на допълнителни модули по български език за деца, чийто майчин език е различен от българския, с цел преодоляване на съществуващи и последващи обучителни затруднения, породени от невладеене на българския език.
- Осигуряване на допълнително обучение по учебни предмети, включително през ваканциите, за преодоляване на пропуски в овладяване на учебното съдържание, както и за успешно представяне на НВО и ДЗИ за ученици от уязвими групи, в това число роми.
- Осигуряване на подходяща подкрепа на образователни институции с концентрация на деца и ученици от уязвими групи спрямо установените потребности, вкл. за назначаване на образователен медиатор и социален работник.
- Провеждане на обучения за образователни медиатори и/или социални работници.
- Реализиране на ефективна образователна интеграция и пълноценна социализация на деца и ученици от етническите малцинства чрез осъществяване на дейности за мобилност за ученици, учители и родители.
- Подпомагане на общините за реализиране на дейности за образователна десегрегация и превенция за недопускане на вторична сегрегация чрез осигуряване на безплатни пособия и материали, както и на безплатен транспорт за деца в задължително предучилищно образование и за ученици, посещаващи сегрегирани образователни институции, за обучение, възпитание и социализация в несегрегирани приемни такива.
- Реализиране на дейности за десегрегация на сегрегирани образователни институции и за създаване на условия за реализиране на мерки за превенция, предотвратяване и преодоляване на процеса на вторична сегрегация.
- Обучения на учители – преподаватели от педагогическите факултети, педагогически специалисти от системата на предучилищното и училищното образование, младежки работници и образователни медиатори – роми, за придобиване на компетентности за справяне с дискриминационни прояви, с тормоза, насилието и социалното изключване по проект „Социално и образователно включване“.
- Реализиране на форми на взаимодействие между децата и учениците от различен етнически произход за утвърждаване на межкултурните ценности и многообразието в образователната среда с цел изграждане и възпитаване у подрастващите на социокултурен модел на поведение, основан на поведенчески модели за хуманизъм и толерантност.
- Осъществяване на дейности, мотивационни кампании, за приобщаване на родители от уязвими групи, включително роми, към училищния живот и мотивирането им за образованието на техните деца.
- Реализиране на форми на взаимодействия между родители от различен етнически произход за създаване на благоприятна мултикултурна образователната среда, способстваща за ефективна образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства.
- Осъществяване на дейности за повишаване на осведомеността на родителите от уязвими групи относно ползите от образованието.
- Засилване ролята на читалищата и взаимодействието между тях и училищата.

- Насърчаване на връзката между населението, живеещо в бедност и изолация, и съществуващите услуги, насочени към социално-емоционалното развитие на децата – увеличаване предоставянето на изнесени услуги.
- Ограмотяване на възрастни
- Провеждане на квалификационни курсове за придобиване на професионална квалификация за длъжностите образователен медиатор и социален работник в образованието за назначени на тези длъжности лица в образователните институции.
- Въвеждане на длъжността „Образователен медиатор” като част от щатната численост на училищата и детските градини.
- Осигуряване на визуални материали за родители и ученици.
- Провеждане на тематични родителски срещи, беседи, лекции с участие на експерти, видни роми, хора с професии уважавани от общността.
- Мобилно училище – предоставяне на образователни консултации и методическа подкрепа за формиране и развитие на родителски умения.

Регионално управление на образованието - Сливен е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Образование” в сътрудничество с общинските администрации на територията на област Сливен, образователните институции, образователните медиатори, НПО.

2. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Оперативна цел: Равнопоставеност в достъпа до качествено обществено здравеопазване и подобряване на здравословното състояние на населението в обособените уязвими етнически общности, с концентрация на бедност.

Общи цели:

1. Подобряване на майчиното и детското здравеопазване в обособените уязвими етнически общности с концентрация на бедност. Системно провеждане на дейности, осигуряващи здравните аспекти на ранното детско развитие.
2. Подобряване на достъпа до качествено обществено здравеопазване на лица, намиращи се в ситуация на бедност и социална уязвимост.
3. Намаляване на стигмата и дискриминацията на хора от уязвими групи и повишаване на информираността в областта на общественото здраве.
4. Развитие на концепцията за здравна медиация.
5. Осигуряване на устойчиво изпълнение на политиката по отношение провеждането на ваксинапрофилактиката и разширяване на обхвата на ваксинаираните лица с оглед изпълнение на имунизационния календар, националните ваксинационни програми и поддържане на висок имунизационен обхват.
6. Подобряване на профилактичните дейности сред населението от уязвимите общности.

Мерки за постигане на целите:

- Осигуряване на безплатен достъп до акушеро-гинекологични прегледи с мобилни кабинети или в лечебни заведения в населени места с компактно ромско население, както и на безплатен метод за контрацепция.

- Повишаване на обхвата на открити от здравните медиатори деца без общопрактикуващи лекари.
- Провеждане с мобилни екипи на имунизации съгласно Националния имунизационен календар на лица до 18 г., без избран ОПЛ
- Улесняване достъпа до ваксинация на лица от отдалечени и труднодостъпни райони, както и на трудноподвижни лица, чрез мобилни групи за ваксиниране
- Провеждане на профилактични прегледи на деца с мобилни педиатрични кабинети
- Провеждане на скринингови изследвания с мобилен мамограф за превенция на рака на млечната жлеза.
- Осигуряване на по-добър достъп на бременни здравнонеосигурени жени до АГ прегледи.
- Хранителна подкрепа на бременни жени и деца 0-3 години, включваща идентифициране на семейства в хранителна несигурност, консултиране, директна подкрепа за деца до 3-годишна възраст чрез хранителни продукти/ваучери
- Подкрепа чрез закупуване на пакети с необходими базови продукти за новородени деца от бедни и рискови семейства, идентифицирани от органите по социално подпомагане
- Дейности по превенция и контрол на ХИВ чрез услуги по анонимно и безплатно консултиране и изследване за ХИВ и сексуално предавани инфекции в КАБКИС /Кабинет за анонимно и безплатно консултиране и изследване за ХИВ /СПИН/ и мобилни медицински кабинети.
- Дейности по подобряване контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза.
- Осигуряване функционирането на мобилни медицински кабинети за нископрагови услуги
- Провеждане на прегледи за социално значими заболявания с мобилни кабинети - флуорографи, ехографи и клинични лаборатории.
- Повишаване на годините живот в добро здраве и превенция от ранно инвалидизиране
- Осъществяване на информационни кампании и кампании за предоставяне на нископрагови и мобилни услуги за превенция за ХИВ/СПИН, СПИ, вирусни хепатити и туберкулоза.
- Осъществяване на информационни кампании за предоставяне на нископрагови услуги с мобилни кабинети
- Осъществяване на програми за намаляване на щетите за хора, които употребяват психоактивни вещества
- Осъществяване на програми по селективна превенция за деца и семейства от ромската общност

- Обучение на нови здравни медиатори за придобиване на необходимите знания и умения съгласно чл. 7, ал. 2 от Наредба № 1 от 19.08.2020 г. за изискванията за дейността на здравните медиатори
- Обучение за професионално развитие на здравни медиатори – съгласно чл. 7, ал. 4 от Наредба № 1 от 19.08.2020 г. за изискванията за дейността на здравните медиатори
- Обучение за повишаване квалификацията на служителите от общинските администрации и от РЗИ за утвърждаване модела на здравния медиатор.
- Провеждане на разяснителни кампании за необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации по Националния имунизационен календар и за ползите от препоръчителните имунизации.
- Провеждане на кампании за информиране за възможностите за безплатни гинекологични прегледи на неосигурени бременни, в т.ч. и чрез здравните медиатори и средствата за масово осведомяване.

Регионална здравна инспекция – Сливен е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията по приоритет „Здравеопазване” в сътрудничество със здравните медиатори, общини, НПО.

3. ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Оперативна цел: Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура и инфраструктура за публични услуги.

Общи цели:

1. Създаване на кадастрална карта и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население.
2. Разработване на общи и подробни устройствени планове с цел уреждане на статута на териториите и налагане на изискванията за инфраструктура и жилищно и друго застрояване.
3. Реализиране на мерки за благоустрояване в квартали с преобладаващо ромско население, с цел подобряване на средата за живот на местните общности.
4. Съдействие за осигуряване на социални общински жилища за най-маргинализираните и уязвими общности.
5. Разширяване на законния достъп до качествена вода, електричество и канализация в обособените квартали с концентрация на бедност.
6. Осигуряване на условия за придобиване на финансово достъпни жилища и условия за въвеждане на алтернативни модели на социални жилища за домакинства от зоните с концентрация на бедност;
7. Изграждане/реновиране на инфраструктура, вкл. за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи;
8. Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата, здравеопазването и др.

Мерки за постигане на целите:

- Мониторинг на динамиката на развитието на маргинализираните територии
- Оценка на нуждите от подобряване състоянието на ромските квартали по отношение на инженерната инфраструктура;
- Разработване на общински програми за подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население;
- Изготвяне на регистър с информация относно законните и незаконни сгради в кварталите с компактно ромско население;
- Изработване на кадастрални карти и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население;
- Изграждане и рехабилитация на обекти от техническата инфраструктура;
- Изграждане на нови и рехабилитация на съществуващи социални жилища; Подкрепа за осигуряването на модерни и достъпни общински жилища за настаняване на уязвими групи от населението;
- Обновяване на квартали/специфични територии от градовете с неблагоприятни социално-икономически характеристики;
- Развитие на инфраструктура за предоставяне на интегрирани здравно-социални и социални услуги в общността за уязвими групи;
- Подкрепа за развитие на образователна, културна, спортна инфраструктура и насърчаване на публично-частното партньорство.
- Разширяване обхвата на достъп до надеждно водоснабдяване и безопасно отвеждане на отпадъчните води, редовно събиране на битови отпадъци.
- Намаляване пренаселването на жилища, работа за постигане енергоспестяване, чрез качествена топлоизолация и алтернативни източници на енергия и отопление.
- Борба срещу незаконните сметища и фирмите използващи ги, и засилване на контрола от съответните институции.

Общинските администрации на територията на областта са водещи отговорни институции за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Подобряване на жилищните условия” в сътрудничество със Служба по геодезия, картография и кадастър Сливен и РО на НСК Сливен при РДНСК.

4. ЗАЕТОСТ

Оперативна цел: Равнопоставен достъп и подобряване реализацията на ромите на пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях; намаляване на социалните неравенства и активното им социално приобщаване.

Общи цели:

1. Осигуряване на достъп на ромите и друго живеещо при подобни условия население

- от областта до пазара на труда и до различните инициативи за обучение и заетост.
2. Насърчаване на работодатели да създават работни места за групи в неравностойно положение на пазара на труда;
 3. Насърчаване на предприемачество и собствен бизнес за групи в неравностойно положение на пазара на труда;
 4. Насърчаване на дуалното обучение, стажуването и чиракуването, както и на валидирането на придобитите умения;
 5. Повишаване на квалификацията вкл. преквалификация към търсени професии;
 6. Подкрепа за придобиване и усъвършенстване на дигитални умения и компетенции сред търсещите работа лица, с фокус върху младежите и продължително безработните;
 7. Подобряване на посредническите услуги по заетостта;
 8. Повишаване на участието на жени от уязвимите общности на пазара на труда, с фокус върху уязвимите възрастови групи 18-29 г. и 55+ г.;
 9. Подкрепа за придобиване на зелени умения;
 10. Насърчаване на социалния и гражданския диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите;
 11. Активиране на продължително безработни и икономически неактивни лица, чрез насърчаване на трудовото медиаторство.
 12. Популяризиране на социалното предприемачество сред лица от ромската общност чрез провеждане на информационни кампании/прояви/уебинари.

Мерки за постигане на целите:

- Мотивиране за активно поведение на пазара на труда и за търсене на работа;
- Професионално ориентиране.
- Мотивиране на безработни роми за участие в квалификационни обучения;
- Организиране на обучения за придобиване на професионална квалификация вкл. за стартиране на собствен бизнес и/или на ключова компетентност.
- Включване на безработни и заети лица от ромски произход в обучителни курсове за ограмотяване, ключови компетентности и за професионална квалификация;
- Стимулиране на икономическата инициатива сред хората от малцинствата за развиване на бизнес и производство; Включване в обучения по стартиране и управление на собствен бизнес.
- Насърчаване на заетостта, вкл. чрез предприемачество на безработни самоопределили се като роми, чрез включване в програми и мерки по реда на ЗНЗ, в рамките на НПДЗ и ПРЧР 2021-2027.
- Осигуряване на заетост на първичния пазара на труда (извън мерки и програми).
- Организиране на специализирани трудови борси;
- Провеждане на информационни кампании и неформални семинари за насърчаване активното поведение на пазара на труда;
- Организиране на срещи, дискусии, кръгли маси, с участието на работодатели, социално-икономическите партньори, НПО, държавна и местна власт за обсъждане на възможностите за увеличаване на заетостта, за популяризиране пред работодателите на стимулите за тях при осигуряване на заетост на регистрирани в ДБТ безработни лица и

възможностите за кандидатстване за финансиране на проекти за осигуряване на заетост, обучение, стажуване.

- Подкрепа за провеждане на кампании с ромски организации за насърчаване на заетостта.
- Подобряване достъпа до заетост и обучение на уязвими групи чрез предоставяне на интегрирани услуги по заетост и социално подпомагане.
- Активиране на икономически неактивни лица чрез трудово медиаторство.
- Активиране на лица от ромски произход чрез дейността на трудовите посредници - ромски и младежки медиатори.
- Провеждане на инициативи, насърчаващи активирането на безработни и икономически неактивни лица

Дирекция „Регионална служба по заетостта” Бургас и Дирекции „Бюро по труда” в областта са водещи отговорни институции за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Заетост”, в сътрудничество с общинските администрации, областна администрация, НПО, социално-икономически партньори.

5. ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И АНТИДИСКРИМИНАЦИЯ

Оперативна цел: Гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на „език на омразата”.

Общи цели:

1. Повишаване гаранциите за ефективна защита на правата на българските граждани в уязвимо социално положение, принадлежащи към различни етнически групи. Ефективно прилагане на политиките за интеграция на ромите за постигане на равенство, достойно съществуване и пълноценно участие в обществения живот:

- Подобряване на мерките за идентифициране, превенция и защита на жертви на антиромски нагласи, езика на омразата и престъпленията от омраза;
- Подобряване на услугите по правна защита на лица, принадлежащи към етнически малцинства, както и на лица, живеещи в домакинства с дълбока бедност;
- Подобряване на мерките за ефективно наказателно правораздаване в случаи на език на омразата и престъпления от омраза;
- Системно прилагане на мерки, постепенно повишаване на правната култура сред общностите в уязвимо социално-икономическо положение;
- Подобряване на мерките за закрила на малолетни и непълнолетни лица, принадлежащи към етнически малцинства, както и на деца, живеещи в домакинства с дълбока бедност.

2. Повишаване на институционалната култура и експертния капацитет на публичните институции по отношение на политиките за разнообразие, равнопоставеност, достойнство и основни човешки права на ЕС. Преодоляване на културните бариери в общуването и всякакви форми на дискриминационни нагласи:

- Повишаване на информираността по отношение на „равноценността“ на културите и уважение на културното многообразие;
- Повишаване на информираността за бедността като фактор за появата на негативни социални феномени и за етническата хетерогенност на зоните с концентрация на

бедност;

- Изграждане на капацитет за работа с лица, живеещи в дълбока бедност и лица от малцинствени общности (т.е. с различен език, религия, общностен етнос и т.н.) – с респект към различието, достойнството и основните човешки права; обучения, семинари и други форми;

- Провеждане на междуинституционално сътрудничество за подобряване на диалога с уязвимите групи; обучения, семинари и други форми;

- Провеждане на публични кампании за изграждане на култура за политиките за разнообразие, равнопоставеност, достойнство и основни човешки права на ЕС и повишаване на нивото на обществена чувствителност към проявите на антиромски нагласи и дискриминация.

3. Повишаване на капацитета на правоприлагащите органи по отношение на борбата с престъпленията и проявите на дискриминация, насилие или омраза, основани на етническа принадлежност:

- Подобряване на мерките за социална реинтеграция на лишените от свобода, принадлежащи към етнически малцинства или произхождащи от социална среда, характерна с дълбока бедност, вкл. чрез целенасочено междуинституционално подпомагане;

4. Формиране на култура за равнопоставеност на ромските жени. Насърчаване на тяхното пълноценно индивидуално, социално и икономическо участие в обществения живот;

- Повишаване на информираността на ромите с акцент върху ромските жени и младежи, във връзка с възможностите за достъп до правна помощ;

- Подобряване достъпа на ромските жени до правна помощ и правосъдие.

5. Предприемане на целенасочени мерки и иновативни интегрирани услуги за повишаване на родителския капацитет в подкрепа на уязвимите семейства, подобряване на родителската грижа и за защита правата на децата:

- Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно правата на детето, регламентирани в международни и национални стандарти и съществуващи социални, здравни, образователни и други публични услуги;

- Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно превенция на насилието сред и срещу деца;

- Подобряване на мониторинга и контрола по спазване правата на детето.

6. Повишаване на гражданското участие и информираност за гражданските права и задължения на лицата, живеещи в зоните с концентрация на бедност:

- Повишаване на правната култура на ромите във връзка с придобиването, ползването и съхраняването на български лични документи;

- Повишаване на информираността и гражданската култура на ромите във връзка с правата и задълженията по отношение на образованието, здравеопазването, жилищните условия и заетостта;

- Повишаване на информираността на ромите за адекватна реакция срещу езика на омразата и фалшивите новини, засилващи антиромските нагласи и дискриминация;

- Превенция на нежелани социални феномени в зоните с концентрация на бедност (в т.ч. ранни бракове, домашно насилие, битова престъпност и противообществени прояви). Изграждане от страна на общината и правоохранителните институции на системи за видеонаблюдение, аналогични за останалата част на населените места;

- Приобщаване на лица от ромската общност към дейността по опазване на обществения ред, чрез включването им в Местните комисии за обществен ред и сигурност.

7. Увеличаване на усилията в борбата с трафика на хора чрез ефективно прилагане на заложеното в документите на ООН, СЕ и ЕС и използване на съществуващите в ЕС инструменти:

- Превенция на специфичните форми на трафик на хора в зоните с концентрация на бедност и осигуряване на допълнителни мерки при защита на жертвите на трафик на хора, принадлежащи към етнически малцинства, с цел понижаване на броя на случаите на трафик на хора и повишаване на разкриваемостта и съдебните производства срещу трафиканти;

- Разработване и прилагане на услуги за реинтеграция на деца – жертви на трафик с цел ефективна социализация на тази най-уязвима група, постигане на благосъстояние и цялостно развитие.

8. Решаване на проблема с липсата на документи за самоличност и правния статут на български граждани от уязвими общности, в т.ч. и роми.

9. Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения.

Мерки за постигане на целите:

➤ Провеждане на кампании за повишаване на осведомеността относно домашното насилие и насилието, основано на полов признак.

➤ Изработване на координационен механизъм на местно ниво в защита на жертви на домашно насилие и насилие на полов признак.

➤ Прилагане на Координационния механизъм за рефериране и обгрижване на случаи на непридружени български деца и деца-жертви на трафик, завръщащи се от чужбина“.

➤ Разширяване на услугите за първична правна помощ за уязвимите групи.

➤ Подкрепа изпълнението на мерки за справяне с неблагоприятните условия, пред които са изправени ромските жени и ромските деца.

➤ Дейности по предотвратяване и противодействие на противообществените прояви на малолетните и непълнолетните.

➤ Мониторинг и контрол по спазване правата на детето в образователни институции, лечебни заведения, социални услуги, интегрирани здравно –социално услуги за резидентна грижа, с цел недопускане на дискриминация и гарантиране правата на децата.

➤ Укрепване на междуинституционалната координация за ефективно прилагане на политиките за приобщаване и участие на ромите.

➤ Обучения на полицейски служители по теми, свързани с: правата на човека и проблемите на малцинствата; осъществяване на преговори с лица в риск; за работа с деца-жертви или в риск от насилие; разбиране на етно-религиозните специфики на населението; преодоляване на стереотипите и повишаване на ефективността от професионалната им дейност в мултикултурална среда, и др.

➤ Подобряване на ефективността на работа на служителите в правоохранителните органи в мултиетническа среда при спазване на стандартите по правата на човека.

➤ Прилагане на програми за изграждане на социална компетентност, за осъзнаване на родителските задължения и родителска грижа, за разбиране и спазване правата на децата, за възстановяване на семейни отношения, заетост на пазара на труда и други

умения, с подкрепата и под контрола на обучители (пробационни инспектори в местата за лишаване от свобода)

- Подпомагане социалната реинтеграция на уязвими групи в местата за лишаване от свобода
- Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез всички форми, включително и спорт.
- Насърчаване равнопоставеността между жените и мъжете и осигуряване на предпоставки за успешна реализация и нова социална роля на ромската жена. Провеждане на семинари/кръгли маси по въпросите за равнопоставеността на ромските жени в българското общество.
- Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно правата на детето, регламентирани в Конвенцията на ООН за правата на детето и Закона за закрила на детето и за съществуващите социални услуги за подкрепа в общността.
- Повишаване на информираността на децата и техните семейства относно съществуващи механизми за информиране и превенция на насилието сред и срещу деца.
- Промотиране на НТЛД 116 111.
- Информирание и консултиране на семейства.
- Превантивни дейности срещу разпространението на наркотични вещества в кварталите с предимно ромско и смесено население.
- Превенция и противодействие на всички форми на трафик на хора, вкл. и чрез провеждане на обучения в училища, в които учат деца от ромски произход.
- Дейности, насочени към снабдяване с документи за самоличност на български граждани от уязвими общности, в т.ч. и роми.

За изпълнението на мерките в приоритет „Върховенство на закона и недискриминация” са отговорни всички регионални структури на държавните институции, ОД на МВР – Сливен, Комисията за защита от дискриминация и др. консултативни структури, съобразно техните компетенции.

6. КУЛТУРА И МЕДИИ

Оперативна цел: Подобряване на условията за равнопоставен достъп на ромската общност до обществения културен живот, съхранение и популяризиране на ромската традиционна култура, развитие и популяризиране на творчеството като фактори за културна интеграция и социално сближаване. Преодоляване на езика на омразата и възпроизвеждането на предразсъдъци към ромите в медиите с оглед на изграждане на позитивен образ на общността.

Общи цели:

1. Съхраняване и популяризиране на традиционната култура на ромската общност.
2. Насърчаване на творческото развитие на представители на общността.

3. Стимулиране на ромската общност за активно участие в обществения културен живот и насърчаване на междукултурния диалог.

4. Деетнизирание на феномените на бедност в българските обществени медии.

5. Борба с ксенофобията, расизма, антиромските нагласи и езика на омразата в медийното пространство.

6. Представяне на ромската общност – проблеми, традиции, култура и съвременни достижения във всички сфери на обществения живот, в печатните и електронни медии.

Мерки за постигане на целите:

➤ Разработване и реализиране на програми за културна и социална интеграция на областно и общинско ниво; Насърчаване на обмена между различни етноси.

➤ Подкрепа на традиционните и съвременни форми на ромското изкуство и култура; провеждане на творчески прояви с участието на изтъкнати творци от етническите групи;

➤ Институционално укрепване на читалищата като модерни центрове за развитие на местната общност, включително и ромската;

➤ Популяризиране на ромската култура и приноса на ромските творци в националната култура.

➤ Подкрепа на традиционни ромски празници, в т.ч. чрез печатни и онлайн издания;

➤ Подкрепа на творчески проекти в областта на сценичните изкуства (професионални и любителски) за създаване и разпространение на културен продукт, насочени към ромската общност, с участие на представители на ромската общност;

➤ Създаване на резидентна програма за артисти³ за реализиране на проекти насочени и/или съвместно с ромския етнос.

➤ Популяризиране на ромската култура чрез включване на културни събития в културния календар на общините от областта.

➤ Провеждане на „Дни на ромската култура” включващи: концерти с участието на ромски ансамбли, гост-изпълнители, симфоничен оркестър, духов оркестър и др.; изложби представящи Ромско изкуство и занаяти; конференции за ромска култура и идентичност; Национален поетичен конкурс.

➤ Повишаване на капацитета (вкл. чрез увеличаване броя на наличните служители и осигуряване на тяхното обучение) на Прокуратурата, полицейските управления, и други институции да разпознават и реагират ефективно на всички форми на антиромско говорене.

➤ Насърчаване на етническото разнообразие в публичната администрация, включително чрез привличане на роми като важна част от процеса.

➤ Насърчаване, мотивиране на млади роми да продължат образованието в сферата на журналистиката;

³ Резидентната програма за артисти обхваща широк спектър от артистични програми, които включват съвместна работа между артисти и организации домакин или местни институции. Програмата дава на артистите необходимото време, ресурси и пространство да развият работата си и подкрепя тяхната артистична дейност. Времетраенето на една такава програма може да бъде между две седмици и шест месеца или дори година.

- Насърчаване, мотивиране и стимулиране на журналисти от ромски произход да работят в средствата за масова комуникация.
- Създаване на онлайн платформи за представяне и популяризиране на ромска култура, традиции, обичаи и творчество, добри практики и примери на успели роми.
- Обучение на теренни работници (вкл. медиатори, учители, социални и здравни работници, полицаи и др.) за ефективна работа в ромска общност;
- Кампании срещу расизма и антиромско говорене.

Общините, читалищата, регионалните медии, НПО на територията на област Сливен са водещи при изпълнение на целите в Стратегията по приоритет „Култура и медии”.

7. ОВЛАСТЯВАНЕ И РАВНИ ВЪЗМОЖНОСТИ НА РОМСКАТА ЖЕНА

В настоящата стратегия проблемите на ромската жена са включени не само като хоризонтална политика, но са адресирани и целенасочено.

Приоритетите образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост са обогатени със специфични цели и мерки, насочени към жените.

Въпросите за овластяването на ромската жена са намерили своето отражение в приоритетите на настоящата стратегия, като са адресирани основни теми като:

- Формиране на култура за равнопоставеност на ромските жени. Насърчаване на тяхното пълноценно индивидуално, социално и икономическо участие в обществения живот;
- Повишаване на информираността на ромите с акцент върху ромските жени и младежи, във връзка с възможностите за достъп до правна помощ;
- Подобряване достъпа на ромските жени до правна помощ и правосъдие.
- Повишаване на участието на жени от уязвимите общности на пазара на труда, с фокус върху уязвимите възрастови групи 18-29 г. и 55+ г.;
- Превенция на нежелани социални феномени в зоните с концентрация на бедност (в т.ч. ранни бракове, домашно насилие, битова престъпност и противообществени прояви).
- Подобряване на майчиното и детското здравеопазване в обособените уязвими етнически общности с концентрация на бедност.

VII. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА И МЕХАНИЗМИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ИНТЕГРАЦИОННАТА ПОЛИТИКА

Основен инструмент за прилагане на оперативното ниво на Стратегията на област Сливен за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) са общинските планове за действие. Плановите са отворени с цел да се реагира гъвкаво при необходимост от промени и при спазване на съответните бюджетни процедури.

Координиране на модела за разпределение на управленските отговорности между органите на изпълнителната власт:

Координираща роля по изпълнението на Националната стратегия на Република България за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) има Националната контактна точка, която е Секретариатът на НССЕИВ.

Координираща роля по изпълнението на Стратегията на област Сливен за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) има Областният съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси към областния управител.

Включване на общините в изпълнението на политиките за приобщаване и участие на ромите чрез:

- С решение на съответния общински съвет в общините могат да се създават общински съвети за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси.

- Разработване, съвместно с представители на местната ромска общност, на конкретни годишни планове на основата на предварително идентифициране, анализ и оценка на проблемите и нуждите на местните ромски общности и в съответствие с областните стратегии и Националната стратегия за равенство, приобщаване и участие на ромите в Република България (2021-2030).

- Плановете се приемат от общинските съвети, следва да бъдат ресурсно обезпечени, а изпълнението им да е тясно обвързано с приобщаващите цели и индикатори, заложиени в Плана за интегрирано развитие на общината.

- Изграждане на подходящи консултативни и координационни механизми с участието на граждански структури и всички заинтересовани страни, включително представители на ромската общност.

Финансирането на приобщаващите политики и програми се осъществява със средства от държавния бюджет, общинските бюджети, от Европейските фондове и други източници.

Финансовата подкрепа чрез инструментите на ЕС има важна допълваща роля към прилаганите политики за намаляване на бедността и социалното изключване. За програмния период 2021-2027 г. България ще получи средства от Европейски социален фонд+ за Програмата за развитие на човешките ресурси 2021-2027 (ПРЧР), Програмата за храни и/или основно материално подпомагане 2021-2027 (ПХ) и Програмата за образование 2021-2027 (ПО), както и от Европейския фонд за регионално развитие за Програмата „Развитие на регионите“ 2021-2027(ПРР).

Основна цел при изпълнението на Стратегията ще бъде осигуряване на дълготраен положителен ефект на политиките за равенство, приобщаване и участие на ромите във всички приоритетни области.

МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Оценката на изпълнението на Стратегията на област Сливен за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) ще се осъществява чрез Система за мониторинг, оценка и контрол за изпълнение на Стратегията. Системата отчита изпълнението на политиките за приобщаване и участие на ромите на регионално и местно ниво, което включва и сътрудничеството с ромското гражданско общество и други заинтересовани страни. Системата за мониторинг осигурява регулярна, систематична проверка, контрол и проследяване на напредъка и качеството на изпълнението на Стратегията и плановете на 4-те общини за действие по нея, както и на всички други интервенции (дейности, проекти, изследвания, проучвания и др.) за приобщаване и участие на уязвими етнически малцинства с фокус ромите, изпълнявани на местно ниво от общините, НПО, университети и други институции. Осигурява се оценка на въздействието в резултат на прилаганите интервенции, като се идентифицират проблемите при прилагането на мерките, с цел подобряване тяхната ефективност и ефикасност.

Наблюдение на изпълнението на Стратегията

Наблюдението на изпълнението на Стратегията се осъществява чрез годишното отчитане на напредъка. Това се извършва чрез изготвяне на ежегоден мониторингов доклад на база на информации от общините на територията на областта.

Докладът се обсъжда и гласува в Областния съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси.

Докладът се публикува в електронна Система за мониторинг, оценка и контрол на изпълнението на Стратегията и се изпраща на НССЕИВ за включване в Доклад за напредъка на Националната стратегия за равенство, приобщаване и участие на ромите 2021-2030.

Мониторинговите доклади трябва да носят информация за степента на изпълнение на набелязаните цели, ефективността и ефикасността на постигнато въздействие върху заинтересованите страни.

VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Разработената Стратегия на област Сливен за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) допринася за:

- Синхронизиране на визията за развитието на процесите на равенство, приобщаване и участие на ромите на всички нива – общинско, областно и национално;
- Постигане на съответствие на областните приоритети към националните и европейските политики в сферата на приобщаване и участие на ромите;
- Осигуряване на информация за проблемите и потребностите от приобщаване на маргинализираните етнически групи;
- Стимулиране участието на ромската общност от област Сливен във всички сфери на социалния и икономическия живот.

За изпълнението на Стратегия на област Сливен за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) от съществено значение е сътрудничеството на всички пряко ангажирани институции на регионално и местно ниво с представители на неправителствени организации и на ромската общност.

Осигуряването на активното участие на ромите от област Сливен е от ключово значение.

Настоящата Стратегия на област Сливен за равенство, приобщаване и участие на ромите (2021-2030) се утвърждава от областния управител на област Сливен. Тя има рамков характер. Задава насоки на действия в приоритетните области за периода 2021-2030 г. Те могат да бъдат допълвани и актуализирани, съобразно динамиката на потребностите за развитие и предизвикателствата на социалноикономическата ситуация.